

ประมวลเรื่องการเมืองต่างประเทศ

ของ

หลวงวิจิตรวาทการ

สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี

โปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ

เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี

วันอาทิตย์ที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๘

ณวัดเบญจมบพิตร

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์

จังหวัดพระนคร

ด้วยอดิเรกมาการ
จาก พลเรือตรี แชน ปัจจุสเนนท์

หอสมุดแห่งชาติ
๑๔ ก.พ. ๒๕๑๕
กรมศิลปากร

ประมวลเรื่องการเมืองต่างประเทศ

ของ

หลวงวิจิตรวาทการ

สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี

โปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ

เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี

วันอาทิตย์ที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๘

ณวัดเบญจมบพิตร

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์

จังหวัดพระนคร

เลขทัอง

เลขหมู่

เลขทะเบียน ป.๕๑๗๑๗

คำนำ

สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี ได้ทรงมอบภาระให้ข้าพเจ้าจัดหาหนังสือเรื่องหนึ่ง เพื่อพิมพ์แจกในการพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี และมีพระประสงค์หนังสือที่เกี่ยวกับการเมืองต่างประเทศ เพราะเจ้าพระยาสุธรรมมนตรีเคยรับราชการในศาลที่เกี่ยวข้องกับคนต่างประเทศมาช้านาน.

เรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาการเมืองต่างประเทศนั้น ทางหอสมุดแห่งชาติยังไม่มีต้นฉะบับที่จะหยิบฉวยได้โดยบัจจุบันทันด่วน ข้าพเจ้าจึงระลึกได้ถึงข้อความที่ข้าพเจ้าเคยเขียนลงหนังสือพิมพ์ไทยใหม่หลายเรื่อง เป็นบทนำของหนังสือพิมพ์นั้น ตั้งแต่ตอนปลาย พ.ศ.๒๔๗๔ และตอนต้น พ.ศ.๒๔๗๕ เวลาล่วงมาถึงบัดนี้นับได้ ๓ ปีเศษ ข้อความที่ข้าพเจ้าได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องการเมืองต่างประเทศในเวลานั้นเท่ากับเป็นบันทึกเหตุการณ์ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาการเมืองต่างประเทศในสมัยนี้บ้าง ข้าพเจ้าจึงได้รวบรวมมาพิมพ์ในสมุดนี้ แต่โดยเหตุที่มีเวลาน้อย ไม่สามารถพิมพ์ให้มากกว่านี้ได้ จึงได้พิมพ์แต่น้อยเรื่อง เพื่อให้ทันกาล

ในการพิมพ์ใหม่นี้ ข้าพเจ้าได้แก้ไขบ้าง แต่มิได้แก้ความสำคัญ ได้แก้แต่ถ้อยคำที่รุนแรงให้หย่อนลงไป เมื่อ ๓ ปีมา

แล้ว ข้าพเจ้ากำลังอยู่ในนิสสัยที่รุนแรงโลดโผน ถ้อยคำที่เขียนในครั้งกระโน้น เมื่อมาอ่านดูในเวลานี้ก็รู้สึกว่าเกินสมควร จึงได้แก้ถ้อยคำบางคำให้อ่อนโยนรอบคอบลงบ้าง ส่วนแนวความคิดในเรื่องต่าง ๆ คงอยู่ตามเดิม มิได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย.

ศิลปินแห่งชาติ

กรมศิลปากร ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๗๘

สารบาญ

๑.	สงครามและการลดอาวุธ	หน้า ๑
๒.	สงครามหรือมิใช่	„ ๔
๓.	วิธีที่อังกฤษสู้เศรษฐสงคราม	„ ๘
๔.	รัฐบาลควรฟังเรื่องลดอาวุธ	„ ๑๒
๕.	อิสสรภาพของแมนจูเรีย	„ ๑๖
๖.	ลงท้ายจีนจะได้ดี	„ ๒๑
๗.	โลกเปลี่ยนรูป	„ ๒๕
	คำนำ	„ ๒๕
	บทที่ ๑	„ ๒๖
	บทที่ ๒	„ ๓๐
๘.	จีนกับญี่ปุ่นจะสงบหรือ	„ ๓๓
๙.	อาริสติด บริอังด์	„ ๓๗
๑๐.	ฮินเดนเบอร์ก หรือ ฮิตเลอร์	„ ๔๓
๑๑.	ความยุ่งยากของแมนจูเรีย	„ ๔๖
๑๒.	อาจมีศึกกลางเมืองในเยอรมนี	„ ๕๐
๑๓.	อนาคตของปัญหาเรื่องจีนและญี่ปุ่น	„ ๕๔
๑๔.	ตัวงิ้วที่ชูโรง	„ ๕๗
๑๕.	ฮิตเลอร์ พ้อง ฮินเดนเบอร์ก	„ ๖๐

๑๖. สถิติพลเมืองของญี่ปุ่น หน้า ๖๕
๑๗. ประธานาธิบดีฝรั่งเศส „ ๖๙
ลำดับประธานาธิบดีฝรั่งเศส „ ๗๒
๑๘. อาการหนัก „ ๗๕
๑๙. ความไม่สงบในอินเดีย „ ๗๘

๑. สงครามและการลดอาวุธ

(จากไทยใหม่ วันอังคารที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๗๕)

การสงครามในสมัยโบราณอาจทำกันได้โดยมิต้องบอกกล่าว เมื่อฝ่ายหนึ่งต้องการรบใครก็ยกกองทัพเข้าตีทีเดียว แต่ในยุคใหม่มีพิธีการประกาศสงครามขึ้น และถือเป็นธรรมเนียมว่า ก่อนประกาศสงคราม ประเทศหนึ่งประเทศใดจะเริ่มทำการรบไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ในมหาสงครามที่แล้วมา เราจึงได้เห็นบัญชีวันประกาศสงครามเป็นแถวๆ ว่า ประเทศนั้นประกาศกับประเทศนี้ ประเทศนี้ประกาศกับประเทศโน้น นับว่าเป็นกิจจะลักษณะ ครั้นเมื่อมหาสงครามเสร็จลงและสันนิบาตชาติได้ตั้งขึ้น นัยว่าเพื่อจะป้องกันมิให้มีการสงครามแล้ว วิธีการของโลกก็เปลี่ยนรูปไป

ปัญหาที่ว่าจะป้องกันมิให้มีสงครามนั้น ที่จริงเป็นปัญหาที่ผู้ตั้งสันนิบาตชาติเองก็ไม่แน่ใจว่าจะทำได้ และนักการเมืองทั้งหลาย ในชั้นแรกก็พากันพิศวงงงงวย แต่ภายหลังเมื่อแลเห็นบทบัญญัติของสันนิบาตชาติแล้ว ก็แน่ใจว่าสันนิบาตชาติอาจเปลี่ยนแปลงวิธีทำสงครามไปได้ แต่การที่จะห้ามมิให้มีสงครามเสียเลยนั้นยังเป็นการสุดวิสัย

สันนิบาตชาติมีอะไรบ้างที่จะป้องกันมิให้เกิดสงคราม ใน

ขั้นต้นสันนิบาตชาติตั้งศาลโลกขึ้นชำระคดี ในขั้นที่ ๒ คิดลดอาวุธ และในขั้นที่ ๓ วางบทบังคับว่า ถ้าใครประกาศสงครามก่อนโดยไม่ยื่นคดีให้สันนิบาตชาติชำระ จะต้องถูกหาว่าเป็นผู้ก่อการสงคราม แล้วประเทศอื่นก็จะตัดไมตรี ศาลโลกตั้งขึ้นแล้ว ที่ตั้งขึ้นได้ก็เพราะการตั้งศาลไม่ยากอะไร แต่การที่จะเอาคดีสำคัญ ๆ ขึ้นมาสู่ศาลนั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง เพราะใครจะสมัครส่งคดีของตนขึ้นมาเมื่อรู้สึกว่าตนจะแพ้ ส่วนเรื่องลดอาวุธนั้นเวลานี้ก็กำลังจะเริ่มประชุมกันเป็นการใหญ่ ถึงกับกรุงสยามก็ได้ส่งเสนาธิการทหารเรือไปเข้าประชุม[๑] แต่ทายล่วงหน้าไว้ก็ได้ ว่าการประชุมเรื่องนี้จะพูดกันว่ากะไร ฝรั่งเศสได้แสดงออกมาแล้วในข่าวโทรเลขที่เราได้เห็นเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า กองทัพของฝรั่งเศสลดลงถึงที่สุดแล้ว ลดอีกไม่ได้ แต่อิตาลียังมีงบประมาณกองทัพมากกว่าฝรั่งเศส ควรจะลดลง เช่นนี้ แน่นอนทีเดียว ประเทศอื่น ๆ ก็จะต้องพูดเป็นทำนองเดียวกัน ถึงเวลาประชุมทุก ๆ คนจะร้องว่า กำลังอาวุธของตนได้ลดลงแล้วก่อนที่จะมาเข้าประชุม ส่วนประเทศอื่นยังไม่ได้ลดควรลดเสีย อีกประเทศหนึ่งก็จะต้องพูดอย่างเดียวกัน ลงท้ายต่างคนต่างไม่ยอมแล้วก็เลิกประชุมกัน นิทานเรื่องประชุมลดอาวุธก็คงจบลงด้วยประการฉะนี้

ถ้าหากว่าที่ประชุมตกลงกันได้จริง ๆ ว่าให้ลดกำลังทัพ สิ่ง

---

๑. พระยาราชวังสัน.

ที่ลดนั้นจะเอาไปไว้ที่ไหน วิธีลดที่เขาทำกันอยู่ในเวลานี้คือปลดเอาออกเสียนอกราชการ เช่นบางประเทศมีวิธีปลดเรือรบของตนตั้งหลายสิบหรือหลายร้อยลำ เอาไปรักษาไว้ส่วนหนึ่งต่างหาก ขีดชื่อเสียจากเรือประจำการ เรือที่ปลดออกไปนั้นเป็นเรือที่ปลดแล้ว แล้วก็ร้องว่าฉันลดเรือรบของฉันแล้ว การลดโดยวิธีนี้จะลดสักเท่าไรก็ได้ เรือที่ปลดออกไป ใครจะบังคับให้ทำลายและจะมีอะไรเป็นเครื่องกีดกันมิให้เอามาใช้ได้ใหม่ เมื่อถึงเวลามีสงครามเข้าจริง ๆ การปลดทหารหรือการลดงบประมาณค่าใช้จ่ายในกองทัพก็ทำนองเดียวกัน ถ้าลดแล้วเอาไปเก็บไว้ การลดนั้นก็เป็นการทำเล่น ถ้าจะเอาไปทำลายเสียหรือก็ทำไม่ได้ ใครจะกล้าทำลายของดี ๆ เช่นนั้น เรื่องลดอาวุธจึงเป็นเรื่องที่สำเร็จไม่ได้เหมือนกัน

พูดถึงเรื่องประกาศสงครามยิ่งน่าขบขันมากขึ้น ปัญหาเรื่องจีนกับญี่ปุ่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้ และการรบราฆ่าฟันเท่าที่ทำกันมาแล้วและกำลังทำอยู่ ร้ายยิ่งกว่าสงครามบางเรื่องที่ทำกันมาแล้วในอดีต แต่ทั้งสองประเทศนี้ยังมิได้ประกาศสงครามต่อกัน ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะไม่มีใครกล้าประกาศ ถ้าใครประกาศก่อน คนนั้นก็ต้องด้วยบัญญัติสันนิบาตชาติว่าเป็นคนก่อสงคราม และจะถูกประเทศอื่น ๆ ตัดไมตรี การเลี่ยงบัญญัติอันนี้ที่จริงไม่ยาก คือรบกันเฉย ๆ โดยไม่ประกาศสงครามก็ได้ นักการเมือง

บางท่านพยากรณ์ไว้ว่า เหตุการณ์เรื่องจีนกับญี่ปุ่นนั้นน่าจะสงบกันไปได้โดยไม่มีสงคราม ถ้าคำว่าสงครามในที่นี้หมายความว่า จะต้องประกาศจึงจะนับเป็นสงครามได้แล้ว ก็ต้องรับรองว่าจริง เพราะจีนกับญี่ปุ่นอาจรบกันจนย่อยยับโดยไม่ต้องประกาศสงครามกันเลยก็ได้ แต่การรบราฆ่าฟันกันนั้นได้มีขึ้นอย่างมากแล้ว และยังจะมีขึ้นอีกอย่างมากมาย เมื่อเขายังไม่ประกาศสงคราม ใครจะเรียกว่าสงครามหรือไม่ก็ตามเถิด แต่เขารบกันจริง ๆ แล้ว

มีปัญหาที่น่าสงสัยอยู่ว่า เมื่อจีนกับญี่ปุ่นกำลังลุกเป็นไฟอยู่เช่นนี้ การประชุมลดอาวุธจะมีกันทำไม ตอบได้ง่าย ๆ ว่ามีขึ้นเพื่อรักษาขวัญ หรือเพื่อให้โลกเห็นว่าเหตุการณ์ทางจีนกับญี่ปุ่นเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่อันที่จริงเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อยเสียแล้ว การเจรจาเป็นแต่การถ่วงเวลาให้ต่างฝ่ายต่างตระเตรียมและการรบที่มีเวลาเตรียมมาก ๆ ก็ย่อมเป็นการรบใหญ่ เพลิงแห่งยุทธภัยในบูรพทิศเป็นอันลุกโพลงขึ้นอย่างยากที่จะดับได้.

๒. สงครามหรือมิใช่

(จากไทยใหม่ วันศุกร์ที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔)

สภาพของข้อพิพาทระหว่างจีนกับญี่ปุ่นในเวลานี้ ใคร ๆ ก็เห็นได้ว่าร้ายแรงเกินกว่าที่จะถือเป็นเหตุเล็กน้อย อย่างที่นานา

ประเทศเข้าใจกันในชั้นต้น เหตุการณ์อันบังเกิดขึ้นในช่องแคบ ๆ แห่งทางรถไฟ บัดนี้ได้ขยายตัวออกจนกลายเป็นเหตุการณ์ทั่วไปสำหรับประเทศและดินแดนส่วนหนึ่ง ซึ่งใหญ่ที่สุดของโลก

ในขณะที่ประเทศจีนกำลังเป็นโรงงิ้วแสดงตอนรบอย่างสำคัญอยู่นี้ ก็เกิดมีละครพูดขึ้นประชันกันอีกโรงหนึ่งซึ่งเล่นเรื่องทำนองเดียวกัน และมีตัวละครนับตั้งพัน เกือบจะไม่แพ้โรงงิ้วในเมืองจีน โรงไหนจะสนุกกว่าเป็นสิ่งที่โลกกำลังตั้งตาคอยจ้องดูอยู่ทั้งสองข้าง เราซึ่งเป็นผู้ดูละครก็นับว่าเคราะห์ดีอย่างหนึ่ง ที่ได้ดูละครโรงใหญ่ทั้งสองโรง ในขณะเดียวกัน

อะไรจะทำให้มีหวัง ว่าเหตุการณ์ในระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะกลับสงบลงไปได้ เวลานี้มีหวังกันอยู่ข้อเดียว คือการขัดขวางแซกแซงของนานาประเทศ มีอังกฤษ อเมริกา และอิตาลี ส่วนฝรั่งเศสนั้นในชั้นเดิมก็ไม่อยากจะเข้าเกี่ยวข้องด้วย ฝรั่งเศสได้พยายามติตนออกห่างมาจนกระทั่งถูกนานาประเทศหาว่าฝรั่งเศสช่วยสนับสนุนญี่ปุ่น คราวนี้ฝรั่งเศสจึงได้เข้าร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ เพื่อจัดการปัญหาเรื่องเมืองจีน การแซกแซงของนานาประเทศทั้ง ๔ นี้ เข้าใจกันว่าจะทำให้สภาพการระหว่างจีนกับญี่ปุ่นคงคืนเข้าสู่ความสงบได้

แต่จีนกับญี่ปุ่นจะกลับสงบกันหรือไม่ เป็นปัญหาอันยาก

ที่ทำนาย การแซกแซงของมหาประเทศทั้ง ๔ จะทำให้เหตุการณ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นลบเลือนหายไปได้อย่างไร เราก็ยังมองไม่เห็น อันที่จริงตั้งแต่จีนกับญี่ปุ่นได้เริ่มพิพาทกันมา นานาประเทศก็เข้าแซกแซงอยู่แล้ว สันนิบาตชาติก็จัดการเรื่อย ๆ มา สหปาลีรัฐอเมริกาก็เป็นตัวตั้งในการที่จะสงบปัญหาเรื่องจีนกับญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นก็ได้ร้องยืนยันอย่างแข็งแรง ว่าไม่ต้องการให้ใครเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นแม้ว่าได้พยายามกันมาสักเพียงไร เหตุการณ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นแทนที่จะสงบไปกลับรุนแรงหนักขึ้นทุกที มาจนถึงเวลานี้ก็นับว่าเป็นการสงครามที่เดียว เมื่อเริ่มต้นไฟขึ้นยังดับกันไม่ได้มาถึงเวลานี้ เมื่อไฟกำลังลุกโพลงแล้ว จะดับกันโดยวิธีไร คนทั้งหลายยังมองไม่เห็น วิธีใหม่ของนานาประเทศที่เราได้อ่านข่าวโทรเลขเมื่อวานนี้ คือ เรื่องตั้ง “แนวเป็นกลาง” เอาทหารของประเทศที่เป็นกลางไปขวางหน้าทหารญี่ปุ่นกับจีนมิให้รบกันนั้น ใครจะเห็นว่าคมคายอย่างไรก็ตามที แต่เราเห็นเป็นของขบขันเหมือนหนึ่งคนสองคนจะต่อยกัน อีกคนหนึ่งเข้าไปกางแขนคอยห้ามอยู่ระหว่างกลาง ผู้ที่กางแขนจะกางอยู่ได้นานสักเพียงไร เป็นข้อที่น่าคำนึง ถ้าขืนกางอยู่นานไปคนที่กางแขนนั้นเองจะถูกหมัด สมมติว่า เมื่อได้เอาทหารของประเทศกลางเข้าไปตั้งเป็นแนวกลางไว้ดังที่พูดนั้นจริง ก็น่ากลัวว่านาน ๆ จะมีลูกระเบิดแตกกระจายลงในหมู่ทหารของชาติกลาง

แล้วญี่ปุ่นก็จะโทษจีน และจีนก็จะโทษญี่ปุ่น ลงท้ายท่านพวกห้ามทัพนั้นเอง ก็จะพากันอิดหนาระอาใจอาจจะเลิกเป็นกลางต่อไป แล้วเข้าข้างใดข้างหนึ่ง และสงครามโลกก็จะมีขึ้นโดยมิต้องสงสัย ถ้าขืนใช้วิธีตั้งแนวเป็นกลางจริง ๆ แล้ว เหตุการณ์ในเมืองเซี่ยงไฮ้อาจจะกลายเป็นต้นเหตุสงครามโลกไปได้

การที่ญี่ปุ่นร้องมาแต่ชั้นต้น ว่ามิให้นานาประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยนั้น ก็นับว่าเป็นคำร้องที่มีเหตุผล และทางรัฐบาลจีนเอง ก็น่าจะรู้สึกว่าการขอความช่วยเหลือของนานาประเทศนั้นจะไม่มีผลดีอะไร ทางดีที่สุดก็จะต้องช่วยตัวเอง ปัญหาเรื่องจีนกับญี่ปุ่นนี้ ถ้าจัดการกันโดยลำพังในระหว่างจีนกับญี่ปุ่นเองแล้ว ก็จะมีหวังว่าจะกลับคงคืนเข้าสู่ความสงบได้เร็วกว่าที่จะให้นานาประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าจะต้องรบกัน การรบพุ่งก็คงจะไม่ลุกลามใหญ่หลวง และทั้งจีนทั้งญี่ปุ่น คงจะขาดทุนน้อยกว่าที่จะให้นานาประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง อันที่จริงถ้าญี่ปุ่นกับจีนจัดการกันเสียเองตั้งแต่ต้นมา โดยไม่ให้เกี่ยวไปถึงประเทศทั้งหลาย บางทีปัญหานี้เหตุการณ์ก็คงจะเรียบร้อยไปแล้ว.

๓. วิธีที่อังกฤษสู้เศรษฐสงคราม

(จากไทยใหม่ วันจันทร์ที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๗๔)

คำว่าเศรษฐกิจตกต่ำที่ดกดื่นอยู่บัดนี้ ถ้าหากจะพูดกันเมื่อ ๒ ปีมาแล้ว คงจะไม่ค่อยมีใครเข้าใจมากนัก แต่มาถึงสมัยนี้ แม้เด็กที่อ่อนอายุก็คงจะเข้าใจความหมายว่าเป็นเรื่องอะไรกัน ในเมืองเรารัฐบาลได้พยายามแก้ไข หนังสือพิมพ์ต่างๆ ก็ออกความเห็นกันหลายอย่างหลายประการ ว่าได้ทำอย่างนี้บ้างอย่างนั้นบ้าง ความเห็นเหล่านั้นจะผิดถูกอย่างไร รัฐบาลจะเห็นด้วยหรือไม่ และรัฐบาลจะทำอย่างไรต่อไป ยังเป็นความลึกลับอยู่ในวงการเมืองในเวลานี้ คำแถลงการณ์ที่เสนาบดีกระทรวงพระคลังของเราได้แสดงออกมานั้น ก็เป็นแต่วางหลักการอย่างกว้างๆ ว่าจะลดจำนวนข้าราชการบ้าง ขึ้นอัตราภาษีบ้าง แต่การลดจำนวนข้าราชการจะช่วยกู้ฐานะการเงินขึ้นได้สักเพียงไร การขึ้นอัตราภาษีจะทำกันไปถึงไหน และรัฐบาลจะดำริจัดการอย่างไรต่อไป เป็นเรื่องที่เรายังต้องคอยฟังอีกนาน

ในขณะที่เราคำนึงถึงวิธีการแก้เศรษฐกิจตกต่ำของเราอยู่ดังนี้ ก็เผอิญมีข่าวโทรเลขแจ้งคำแถลงการณ์ของเสนาบดีคลังแห่งประเทศอังกฤษ ซึ่งได้แถลงต่อสภาราษฎร์โดยพิสดารเมื่อวันที่ ๔ นี้ คำแถลงการณ์ของเสนาบดีคลังอังกฤษในครั้งนี้ ต้องนับว่า

เป็นคำแถลงที่สำคัญยิ่งอันหนึ่งของประเทศอังกฤษ ในชั้นแรก เสนาบดีคลังอังกฤษแถลงว่า ได้ตั้งกรรมการคณะหนึ่ง ให้มีหน้าที่ฉะเพาะแต่ที่จะพิจารณาว่า ควรจะขึ้นภาษีอะไรได้บ้าง ต่อไป เสนาบดีคลังได้แถลงว่า ไม่มีประเทศใดในโลกที่ประชาชนพลเมืองทุกชั้นจะยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อความมั่นคงของประเทศอย่างที่คนอังกฤษทำอยู่เวลานี้ เสนาบดีคลังยกตัวอย่างเรื่องหนึ่งขึ้นมาอ้างว่า เมื่อปีกลายนี้ภาษีรายได้[๑] รัฐบาลเก็บได้เพียง ๖๐ ล้านปอนด์ มาถึงปีนี้ในวันที่ ๑ มกราคมวันเดียว มีผู้นำเงินภาษีรายได้มาจ่ายให้ถึง ๑๐๕ ล้านปอนด์ โดยที่รัฐบาลมิต้องลำบากไปคอยทวงถามเร่งรัดหรือเรียกเก็บอย่างไรเลย ด้วยความรักชาติและความตั้งใจอันดีของพลเมืองดั่งว่านี้ เสนาบดีคลังอังกฤษจึงได้มั่นใจว่าความยุ่งยากในทางเศรษฐกิจของประเทศตนคงจะหมดไปในปลายปี (คือในเดือนธันวาคมปีหน้า)

เสนาบดีคลังอังกฤษแถลงต่อไปว่า ฐานะของเงินปอนด์ในเวลานี้ก็ดีขึ้นแล้ว แสดงให้เห็นว่านานาประเทศมีความไว้วางใจในฐานะของรัฐบาลอังกฤษยิ่งขึ้น เหลือข้อสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งอังกฤษจะต้องพยายามต่อสู้ ก็คือการที่สินค้าขาออกของอังกฤษตกต่ำลงเป็นอันมาก ในระหว่าง ๒ ปีที่แล้วมาตัวเลข

---

๑ หมายถึงภาษีเงินได้ ในเวลาที่เขียนนี้ยังไม่มีการเก็บภาษีชะนิดนี้ในเมืองเรา.

บอกจำนวนสินค้าขาเข้าของอังกฤษคงเดิมอยู่ แต่สินค้าขาออกลดลงถึง ๓๘ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งนับว่าไม่มีอันตรายเรื่องใดจะร้ายแรงสำหรับประเทศอังกฤษไปยิ่งกว่าเรื่องนี้ การที่สินค้าขาออกของอังกฤษตกต่ำไปนี้ เนื่องจากบางประเทศกระทำการกางกั้นไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ที่จะมิให้สินค้าของอังกฤษส่งเข้าไปขายได้โดยสะดวก และบางประเทศก็ตั้งอัตราภาษีสำหรับที่จะเรียกเก็บจากสินค้าอังกฤษมากมายเกินไป การที่จะแก้ไขเรื่องนี้ ประเทศอังกฤษจะทำโดยลำพังมิได้ จำเป็นจะต้องปรึกษาหารือและจัดการกับประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป ประเทศใดยอมลดหย่อนผ่อนผันในเรื่องสินค้าของอังกฤษ อังกฤษก็จะยอมลดหย่อนผ่อนผันในเรื่องสินค้าของประเทศเหล่านั้น ที่จะส่งมาขายในประเทศอังกฤษอย่างเดียวกัน ถ้าประเทศใดทำการไม่ยุตติธรรมเพื่อทำลายความเดินสะดวกแห่งสินค้าของอังกฤษโดยเจาะจงแล้ว อังกฤษก็จะต้องหาวิธีใดวิธีหนึ่งซึ่งจะแก้มือ และวิธีที่จะหานี้บางทีก็จะต้องเป็นวิธีที่รุนแรงบ้าง

วิธีการของอังกฤษดังว่านี้ ดูจะเป็นเครื่องปลดเปลื้องเศรษฐภัยของอังกฤษได้ และดูเหมือนมีบางข้อที่เราจะควรสำเหนียกเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ในเรื่องการขึ้นภาษีเราก็ทำอยู่แล้ว และก็ดูเหมือนว่าจะทำต่อไปอีก วิธีการของรัฐบาลของเราพยายามที่จะไม่ขึ้นภาษี อันจะยังความเดือดร้อนแก่พวกกสิกร

ซึ่งนับว่าเป็นนโยบายที่ถูกแท้ แต่เราจะเอาอย่างอังกฤษในเรื่องความเสมอภาคบ้างจะได้หรือไม่ คือสินค้าอันใดประเทศไหนเขาเก็บเท่าไร เราก็เก็บเท่านั้นบ้าง สมมตว่าถ้าเราส่งเครื่องจักรเข้าไปประเทศอังกฤษ เราจะถูกรัฐบาลอังกฤษเรียกภาษีสักเท่าไร เครื่องจักรที่อังกฤษส่งมายังประเทศเรา เราก็เรียกเท่านั้นบ้าง จะได้หรือไม่ เพราะถึงอย่างไรก็ดี แม้รัฐบาลของเราจะได้ขึ้นภาษีขาเข้าในเวลานี้แล้ว อัตราภาษีขาเข้าของเราก็ยังนับว่าน้อยอยู่นั่นเอง จริงอยู่ ถ้าเก็บภาษีมากเกินไป อาจทำให้สินค้าส่งเข้ามาน้อย และเงินค่าภาษีอาจจะลดน้อยลง แต่การที่ค่าภาษีลดน้อยลง เพราะเหตุที่สินค้าส่งเข้ามาน้อยนั้น ก็ไม่ใช่เป็นการเสียประโยชน์ไปที่เดียว เพราะถ้าสินค้าส่งเข้ามาน้อย เงินของไทยที่จะไหลออกไปนอกประเทศ ก็ย่อมจะน้อยลงด้วย

ความเที่ยงตรงต่อหน้าที่ของพลเมือง ในการที่จะเสียภาษีอากร ตามคำแถลงของเสนาบดีคลังอังกฤษที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นที่น่าสรรเสริญ เห็นได้ว่าความซื่อตรงต่อหน้าที่ของพลเมืองเป็นอุปกรณ์สำคัญที่จะช่วยให้รัฐบาลรอดพ้นเศรษฐภัย ถ้าหากว่าพลเมืองของเราพยายามปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดีเช่นนั้นอย่างยิ่งยวด กล่าวคือเมื่อถึงเวลาที่จะต้องเสียภาษีอากรอย่างใด ๆ ก็พยายามจัดการเสียเต็มสติกำลัง โดยมิต้องให้รัฐบาลลำบากทวงถามบ่อย ๆ เช่นนั้นแล้ว ฐานะของประเทศก็จะดีขึ้นอีกมาก

และเราจะมีทางรอดพ้นเศรษฐภัยได้โดยง่ายอีกด้วย ที่พูดอย่างนี้มิได้หมายให้เป็นการหมิ่นประมาทความซื่อตรงแห่งเพื่อนร่วมชาติของเรา พูดเพื่อให้เป็นเครื่องเตือนใจในหนทางที่ดีถ้าสามารถกระทำได้ต่างหาก

ส่วนอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องเก็บภาษีรายได้นั้น เป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องพิจารณากันส่วนหนึ่งต่างหาก และบางทีเราจะได้หยิบยกขึ้นพิจารณาในวันหลังต่อไป.

๔. รัฐบาลควรพังเรื่องลดอาวุธ

(จากไทยใหม่ วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๗๔)

เมื่อวันก่อนเราได้ลงข่าวเรื่องความเห็นที่ผู้แทนรัฐบาลฝรั่งเศสเสนอให้สันนิบาตชาติมีกองทัพ ความเห็นของฝรั่งเศสในเรื่องนี้ มีรัฐบาลอื่นยิมเยาะและเห็นเป็นความคิดที่เหลวไหลเพียงไร ท่านผู้อ่านของเราคงจะยังจำได้

ครั้นมาถึงวันที่ ๙ นี้ เราได้เห็นข่าวโทรเลขอินโดปาซิฟิบรรยายความเห็นที่ฝรั่งเศสเสนอต่อสันนิบาตชาติในเรื่องนี้ ความเห็นเหล่านี้คงมีข้อสำคัญอยู่ ๕ ประการ คือ:—

๑. จัดทำสัญญาขึ้นใหม่ ให้ประเทศทั้งหลายที่ลงนามในสัญญารับรองว่าจะสร้างและมีอากาศยานได้ แต่ฉะเพาะที่ใช้ใน

การพลเรือน (เช่นในการค้าขาย, ส่งไปรษณีย์, ใช้ในกาชาด หรือขนส่งคนโดยสาร หรือสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใด) อากาศยานที่มีไว้ห้ามมิให้ใช้ในการทหาร ถึงแม้อากาศยานที่ใช้ในการพลเรือนก็ต้องจำกัดไว้อย่างแน่นอน ว่าประเทศใดจะมีได้เท่าไร และจะมีมากกว่ากำหนดได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากสันติบาตชาติ ส่วนอากาศยานทหารนั้น สันนิบาตชาติจะมีได้แต่ผู้เดียว

๒. กำลังทหารทางบกทางเรือก็เหมือนกัน จะต้องกำหนดไว้ให้แน่นอนว่าประเทศใด จะมีได้เพียงเท่าไร เมื่อได้กำหนดแน่นอนลงแล้ว ประเทศใดมีทหารเหลืออยู่เกินกว่ากำหนด จะต้องส่งมาให้เป็นของสันนิบาตชาติ

๓. จะตั้งตำรวจของสันนิบาตชาติไว้ทั่วโลก ให้คอยดูแลสอบสวนส่งข่าวให้สันนิบาตชาติทราบโดยเร็ว ในเมื่อมีเหตุการณ์ข้อพิพาท ซึ่งเป็นที่น่าหวาดเสียว ว่าจะเกิดเป็นสงครามขึ้น

๔. ให้ตั้งกองทัพ เป็นของสันนิบาตชาติเอง และสันนิบาตชาติเป็นผู้เลือกตั้งผู้บังคับบัญชาเหมือนอย่างกองทัพทั้งหลาย

๕. วางข้อบังคับใหม่ ให้มีความปลอดภัยแก่พลเรือนในยามสงครามยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในบัดนี้

ความคิดของฝรั่งเศสทั้ง ๕ ข้อนี้ ถ้าสำเร็จไปได้และการใช้ได้ผลดีจริง ก็จะเปลี่ยนโฉมหน้าโลกให้ผิดแผกออกไปจากที่เป็นอยู่ในบัดนี้อย่างเหลือหลาย แต่เมื่อได้พิจารณาดูโดยถี่ถ้วน

แล้ว ทำให้เรามืด มองไม่เห็นว่าฝรั่งเศสต้องการอะไร ในการที่เสนอความเห็นเช่นนี้เข้าไปยังสันนิบาตชาติ ถ้าฝรั่งเศสคิดว่าจะสามารถทำการสำเร็จได้ทั้ง ๕ ข้อนั้น ก็ดูเหมือนว่านักการทูตของฝรั่งเศสจะหลงไป ความคิดเหล่านี้ เป็นเรื่องสร้างวิมานบนอากาศ เราลองคิดดูอย่างง่าย ๆ ก็มองเห็นเหตุขัดข้องซึ่งทำให้แน่ใจว่าถึงอย่างไรก็สำเร็จไปไม่ได้

ถ้าสันนิบาตชาติตั้งกองทัพขึ้น กองทัพอันนั้นจะต้องใหญ่มหึมา ยิ่งกว่ากองทัพของมหาประเทศใด ๆ จึงจะสมศักดิ์ของสันนิบาตชาติ และจะทำให้พวกที่ตั้นสันนิบาตชาติมีหวังว่าจะปราบประเทศต่าง ๆ ได้ ถ้าเช่นนั้นสันนิบาตชาติจะต้องออกเงินอีกมากมายสำหรับบำรุงรักษากองทัพ ประเทศทั้งหลายที่เป็นสมาชิกจะต้องเพิ่มเงินค่าบำรุงไปหลายเท่าตัว ใครจะกล้าออกเงินในเวลานี้ แม้จำนวนเงินที่ประเทศสมาชิกทั้งหลายต้องออกสำหรับเป็นเงินเดือนพวกเจ้าหน้าที่สันนิบาตชาติอันมีอยู่หลายร้อยคนในขณะนี้ก็นับว่าไม่น้อยอยู่แล้ว ถ้าสันนิบาตชาติมีกองทัพเราจะต้องเพิ่มเงินอีกอย่างน้อยปีละสองแสนบาท เราจะเอาเงินที่ไหนไปเพิ่ม ถ้าหากว่ารัฐบาลของเราจะตัดทอนกันในประเทศเพื่อเอาเงินไปให้สันนิบาตชาติแล้ว ก็จะเป็นรัฐประศาสโนบายที่ไม่ฉลาดอย่างยิ่ง เราเชื่อแน่ว่ารัฐบาลของเราจะไม่ทำเช่นนั้นเลย

แต่เราก็ไม่อยากจะดูหมิ่นความปรีชาสามารถของพวกมุขมน

ตรีในยุโรป เพราะพวกนี้อาจบันดาลให้มีอะไรให้เกิดขึ้นในโลกหลายอย่าง สันนิบาตชาติก็มีขึ้นแล้ว ศาลโลกก็มีขึ้นแล้ว บางทีกองทัพสันนิบาตชาติอาจจะมีขึ้นได้บ้างกะมัง แต่สมมตว่าถึงมีขึ้นได้ กองทัพของสันนิบาตชาติจะทำประโยชน์ได้สักเพียงไร เราก็ยังมองไม่เห็น และเราอยากจะกล่าวว่า ถ้าสันนิบาตชาติมีกองทัพขึ้นแล้ว กองทัพของสันนิบาตชาติจะต้องเป็นกองทัพที่เลวที่สุด

เป็นการแน่นอนทีเดียว ทหารจะทำการรบดีได้ต่อเมื่อตัวรู้สึกว่ารบเพื่อชาติบ้านเมืองของตัว กล่าวคือถ้าชะนะก็จะเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองของตัว และถ้าแพ้บ้านเมืองของตัวก็จะได้รับอันตราย ความรักชาติอันเดียวที่ทำบุรุษให้เป็นทหารกล้าแข็ง กองทัพของสันนิบาตชาตินั้นย่อมจะขาดสิ่งสำคัญ คือความรักชาติ หรือความรู้สึกของทหารที่จะรบเพื่อป้องกันชาติของตัว หรือเพื่อประโยชน์แก่ชาติของตัว เมื่อเป็นเช่นนั้น ทหารของสันนิบาตชาติจะเป็นทหารดีไม่ได้ สมมตว่ารัฐบาลสยามต้องส่งทหารไปประจำสันนิบาตชาติ ๑ กองทัพ และถูกสันนิบาตชาติสั่งให้ไปรบกับประเทศอุรุเกว, กัวเตมาลา หรือลัตเวียอะไรเหล่านี้ เราจะมีมานะรบได้อย่างไร เพราะร้อยวันพันปีพวกเหล่านี้ก็ไม่ได้มาทำอะไรเรา เราจะแพ้หรือจะชะนะก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนมาถึงชาติประเทศของเรา นอกจากจะได้รับเกียรติยศว่าเรารบเก่งเท่านั้น เกียรติยศเพียงเท่านี้จะทำให้เรากล้าสละชีวิตของเราได้

ที่เดียวหรือ เราจะเก็บเอาเลือดเนื้อและชีวิตของเราไว้รบเพื่อชาติบ้านเมืองของเราโดยตรงจะมีดีกว่าหรือ ธุระอะไรจะต้องไปรบให้คนอื่น ความคิดเหล่านี้ย่อมจะมีอยู่ในหัวใจของทหารทุกคน เพราะความคิดของคนในสมัยนี้กับในสมัยกลางนั้นผิดกันมาก เราจะหาคนเป็นอัศวินไปทำสงครามครูเสดอย่างในสมัยกลางไม่ได้เสียแล้ว ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่ากองทัพของสันนิบาตชาตินั้นถึงแม้จะตั้งขึ้นได้ก็เสียเงินเปล่าไม่มีประโยชน์อะไรเลย

การสร้างวิมานบนอากาศ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คิดสมบัติบ้านั้นเป็นของสนุกดี แต่ไม่สมควรคิดให้มากไปจนถึงกับว่าจะทำให้เป็นจริงเป็นจังขึ้น.

๕. อิสสรภาพของแมนจูเรีย

(จากไทยใหม่ วันจันทร์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔)

เราทราบกันอยู่แล้วว่า เหตุการณ์กระทบกระทั่งในระหว่างจีนกับญี่ปุ่นนั้น เกิดขึ้นด้วยปัญหาเรื่องแมนจูเรีย และการรบพุ่งในชั้นต้นก็ทำกันในแมนจูเรียก่อน แต่มาตอนหลังนี้ความยุ่งยากมาอยู่ที่เซี่ยงไฮ้ เราพากันเอาใจใส่ในเหตุการณ์ที่เซี่ยงไฮ้มากจนเกือบจะลืมเหตุการณ์ทางแมนจูเรีย และมีบางคนพิศวงว่าทำไมทางแมนจูเรียจึงเงียบไป

ครั้นมาเมื่อวานซืนนี้เราก็ได้ทราบข่าวใหม่ว่า เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์นี้ เจ้าปูยีราชาธิราชองค์เก่าของจีน ได้รับประกาศตั้งเป็นประธานาธิบดีของแมนจูเรียจนตลอดชีวิต รัฐสภาของประชาธิปไตยแมนจูเรียที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ ล้วนประกอบไปด้วยนายพลของจีนที่ได้ทำการร่วมมือกับญี่ปุ่นมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้มีข้อตกลงกันว่าจะตัดความติดต่อกับจีนให้หมดทุกทาง และจะพยายามขับไล่อานุภาพของรัสเซียให้ออกไปจากแมนจูเรีย

อนึ่งในวันที่ ๑๙ นี้ก็มีข่าวโทรเลขต่อมาว่า การตั้งรัฐใหม่ของแมนจูเรียนั้น จะได้ประกาศแน่นอนเป็นทางรัฐการในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์นี้ จางชายผู้ว่าราชการมุกเด็นจะได้เป็นอัครมหาเสนาบดี

ตามข่าวนี้แสดงให้เห็นว่า ในขณะที่ญี่ปุ่นมาทำธุระอยู่ทางเซี่ยงไฮ้นั้น ญี่ปุ่นมิได้วางมือทางแมนจูเรียเลย ญี่ปุ่นยังทำงานอยู่เท่า ๆ กันทั้งสองข้างแต่เป็นงานคนละอย่าง คือทางเซี่ยงไฮ้เป็นงานของนักรบ ทางแมนจูเรียเป็นงานของนักการเมือง

มีเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในเรื่องอิสสรภาพของแมนจูเรียนั้นไม่ใช่เป็นความคิดใหม่ แท้จริงเป็นเรื่องที่ญี่ปุ่นได้เตรียมการมานานแล้ว ผู้ที่จำข่าวเรื่องจีนกับญี่ปุ่นได้แม่นยำ จะระลึกได้ว่า พอจีนกับญี่ปุ่นเกิดพิพาทกันได้เพียง ๑๒ วัน ก็เกิดมีเงาเรื่องอิสสรภาพของแมนจูเรียโผล่ขึ้นมา กองทหาร

ญี่ปุ่นกับจีนได้เริ่มกระทบกันเมื่อคืนวันที่ ๑๘ กันยายน พอถึงวันที่ ๑ ตุลาคม ก็มีข่าวว่าแมนจูเรียทั้งประเทศได้เอาตัวออกหากจากจางโซเหลียงและได้ตั้งรัฐบาลขึ้นสองแห่ง คือที่เมืองกิรินแห่งหนึ่ง และที่เมืองชิชิฮาร์อีกแห่งหนึ่ง ในครั้งนั้นญี่ปุ่นแถลงว่าไม่รู้เห็นในเรื่องนี้ด้วย และได้ห้ามมิให้คนญี่ปุ่นเข้าเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องแมนจูเรีย แต่อย่างไรก็ดี พอมาวันที่ ๖ ตุลาคม ก็มีข่าวอีกว่า รัฐบาลที่ตั้งขึ้นทางเมืองกิรินนั้น ได้ประกาศตนอยู่ในความคุ้มครองของญี่ปุ่นแล้ว

มาถึงคราวนี้ญี่ปุ่นไม่ปฏิเสธเหมือนคราวก่อน เพราะที่จริงใครๆ ก็ทราบแล้วว่า เจ้าปูยีประธานาธิบดีตลอดชีพของแมนจูเรียนี้อยู่ในความอุ้มชูของญี่ปุ่นมาหลายปีก่อนเกิดเหตุการณ์อันนี้ขึ้น ญี่ปุ่นได้ให้อารักขาและให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าองค์นี้เป็นอันมาก ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ญี่ปุ่นได้ตั้งเข็มที่หมายไว้แล้วอย่างไรในแมนจูเรีย

จริงทีเดียว เมื่อได้ประกาศให้แมนจูเรียเป็นอิสสระขึ้นแล้ว ตามทางการญี่ปุ่นจะเอาแมนจูเรียเป็นเมืองขึ้นไม่ได้ แต่เราต้องเข้าใจว่า รัฐบาลแมนจูเรียใหม่นี้จะดำรงอยู่โดยไม่มีอำนาจของประเทศอื่นเข้ามาอุปถัมภ์ก็ไม่ได้เหมือนกัน เมื่อได้ตกลงที่จะตัดความติดต่อกับจีน และขับไล่อานุภาพของรัสเซียออกไปแล้ว ก็คงจะเหลือแต่อานุภาพของญี่ปุ่นเท่านั้น ที่จะแผ่

ไพศาลอยู่ในรัฐใหม่นี้ ตามข่าวโทรเลขที่เราได้รับก็ปรากฏคำประกาศของญี่ปุ่นอยู่ชัดเจนแล้วว่า ญี่ปุ่นจะไม่ยอมถอนทหารออกไปจากแมนจูเรีย จนกว่าแมนจูเรียจะรักษาตัวเองได้

ดินแดนและประชาชนของรัฐใหม่ มีเนื้อที่ ๕๓๘,๘๐๐ ตารางกิโลเมตร์ มีพลเมืองราว ๒๗,๐๐๐,๐๐๐ คน การที่จีนต้องเสียแมนจูเรียในครั้งนี้ สำหรับจำนวนพลเมืองนั้นจีนจะไม่ต้องหวาดหวั่น เพราะประเทศจีนในเวลานี้มีพลเมืองถึง ๔๔๐ ล้านคน ที่หลุดไป ๒๗ ล้านนั้นไม่เป็นการกระทบกระเทือนอย่างไร

รัฐบาลใหม่ได้ตั้งเป็นประชาธิปไตย (ริบับลิก) แต่เจ้าปูยีทรงดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีตลอดชีพ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ปัญหาข้อนี้นักเรียนประวัติศาสตร์จะตอบได้ทุกคน เพราะว่าตามประวัติศาสตร์ในกาลที่ล่วงมาแล้ว ใครเป็นประธานาธิบดีตลอดชีพ คนนั้นก็มักประกาศเป็นพระราชาธิราชขึ้นภายหลัง[๑]

รัฐแมนจูเรียได้ประกาศตั้งขึ้นแล้ว ปัญหายังมีต่อไปอีกข้อหนึ่งว่า นานาประเทศจะยอมรับนับถืออิสสรภาพของแมนจูเรียหรือไม่ ข้อนี้เป็นปัญหาสำคัญมาก อเมริกาประกาศแล้วว่า จะไม่ยอมรับรอง ประเทศอื่น ๆ จะทำอย่างไรยังเงียบกันอยู่ อนึ่ง ความปรากฏในข่าวโทรเลขญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๑๔ เดือนนี้ หนังสือพิมพ์เดลิเทเลกร๊าฟในกรุงลอนดอนออกความเห็นแนะนำว่า ถ้า

๑. ต่อมาไม่ช้าก็เป็นจริงดังที่เขียนไว้.

รัฐใหม่นี้ยอมเปิดประตูให้นานาประเทศเข้าไปติดต่อค้าขายได้สะดวกแล้ว ก็เป็นโอกาสที่จะให้ประเทศทั้งหลายรับรองอิสสรภาพของแมนจูเรียได้โดยง่าย

ปัญหาเรื่องรับรองอิสสรภาพของแมนจูเรียนี้แหละ เป็นเรื่องที่กลืนไม่เข้าและคายไม่ออก เป็นปัญหาที่เราจะต้องคอยดูความเฉลียวฉลาดของมุขมนตรีในยุโรปว่า จะวินิจฉัยตกลงอย่างไร ข้อยากนั้นคือว่า ถ้าไม่มีใครรับรองอิสสรภาพรัฐใหม่นี้เลยแล้ว ตามกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐใหม่นี้จะตั้งเป็นรัฐอยู่ไม่ได้ ประธานาธิบดีหรือราชาธิราชในภายหน้าของรัฐใหม่นี้ก็คงจะต้องอยู่ในความอุปถัมภ์ของญี่ปุ่นเรื่อยไป ถ้าหากนานาประเทศไม่อยากให้เป็นดังนั้น ก็จะต้องรีบรับรองอิสสรภาพของรัฐใหม่นี้เสีย แต่ใครเล่าจะตั้งต้นรับรอง ประเทศไหนเข้ามารับรอง ประเทศนั้นจะต้องสิ้นญาติขาดมิตรกับจีน เพราะจีนย่อมถือว่าดินแดนอันนี้เป็นของตัว และการประกาศอิสสรภาพครั้งนี้นัยน์ตาของจีนย่อมแลเห็นเป็นการกบฏ ประเทศไหนเข้ารับรองประเทศนั้นจะได้ชื่อว่าช่วยสนับสนุนการกบฏต่อจีน และช่วยเหลือให้การกระทำของญี่ปุ่นเป็นผลดีขึ้น ใครเล่าจะกล้าแสดงตนเข้าข้างญี่ปุ่นในเวลานี้ ในขณะที่สันนิบาตชาติกำลังเรียกประชุมใหญ่ สำหรับจะวินิจฉัยให้ความรับผิดชอบในเรื่องยุ่งยากนี้ตกอยู่แก่ญี่ปุ่น

เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาที่ว่าควรรับรองรัฐบาลใหม่ของแมนจูเรียหรือไม่ควรดังนี้ จึงเป็นปัญหาข้อสอบไล่ที่ยากที่สุดในวิชาการเมือง และอาจจะตอบผิดถึงสอบตกได้ง่าย ๆ ใครจะตอบว่ากะไร เราจะต้องคอยดูกันต่อไป.

๖. สงท้ายจีนจะได้ดี

(จากไทยใหม่ วันพุธที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔)

จีนกับญี่ปุ่นได้เริ่มลงมือรบกัน เป็นสงครามใหญ่ขึ้นแล้ว ก่อนหน้าที่จะรบกัน ผู้แทนรัฐบาลจีนได้แถลงในที่ประชุมกรรมสัมปาทิกสภาของสันนิบาตชาติว่า ญี่ปุ่นเตรียมทหารไว้ถึงแสนคนแล้ว ขอให้สันนิบาตชาติช่วยเร็วเข้าเถิด

ถ้าหากทางญี่ปุ่นมีทหารถึงแสนจริง ก็เป็นการแน่นอนว่าทางจีนจะต้องมีราวสองแสน และถ้าจะไม่เรียกการรบครั้งนี้ว่า "สงคราม" แล้ว เราก็ไม่รู้จะเรียกว่าอะไร

กรรมการไต่สวน กำลังเดินทางกินอากาศทะเลอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก เรือประธานาธิบดีคูลิดช์ซึ่งเป็นเรือยาตราของท่านคณะกรรมการ พึ่งจะได้ล่องลอยมาได้ครึ่งทาง ถึงฮอนโนลูลูเมื่อวันที่ ๑๕ นี้เอง ทางเจนิวาเอะอะเรียกประชุมพิเศษของสันนิบาตชาติ มหาประเทศทั้งหลายยังไม่กล้าวินิจฉัยเด็ดขาดว่าจีน

หรือญี่ปุ่นเป็นผู้ผิด อัครมหาเสนาบดีอังกฤษแถลงต่อรัฐสภาว่ายังไม่รู้เหมือนกัน จะต้องให้สันนิบาตชาติเป็นผู้วินิจฉัย สันตปาปากรุงโรมกำลังเริ่มจุดเทียนไชยสวดอ้อนวอนให้พระเจ้าช่วยป้องกันมหาสงคราม แต่ในเซี่ยงไฮ้เองกำลังเต็มไปด้วยหมอกควันแห่งดินระเบิด บ่านนี้จะพินาศกันลงไปสักเท่าไรแล้วก็ไม่รู้

สงครามจีนกับญี่ปุ่นจะกลายเป็นสงครามโลกหรือไม่ ประเทศใดจะเข้าข้างไหน ถ้าใครกล้าทายในเวลานี้ ผู้ทายนั้นก็โง่เต็มที อันที่จริงยังไม่มีใครจะทายได้ เพราะเหตุอย่างเดียวคือว่า ถึงมหาประเทศต่าง ๆ เอง เขาก็ยังไม่ทราบว่าเขาจะเข้าข้างไหนหรือจะทำอย่างไรเหมือนกัน เราขืนทายไปก็ผิดเปล่า

ปัญหาที่น่าสงสัยก็คือตั้งแต่ต้นกรณีพิพาทเรื่องนี้ ญี่ปุ่นก็ได้รุกเข้าไปทางแมนจูเรีย และญี่ปุ่นก็ได้หลักฐานที่มั่นในแมนจูเรียมากอยู่แล้ว เหตุไรจึงมาทำยุ่งขึ้นที่เซี่ยงไฮ้เล่า บางเสียงกล่าวว่า การที่ญี่ปุ่นยกทหารมาที่เซี่ยงไฮ้นั้นเป็นการผิด เพราะจะทำให้ญี่ปุ่นเกิดขัดใจกับนานาประเทศ ฝ่ายญี่ปุ่นอ้างว่าการที่ยกทหารมาเซี่ยงไฮ้ก็เพื่อป้องกันรักษาเขตต์ที่เช่า แน่นอนทีเดียวข้ออ้างอันนี้ไม่มีใครเชื่อ เพราะถ้าญี่ปุ่นขนทหารตั้งแสนคนมาสำหรับป้องกันเขตต์ที่เช่าเท่าฝ่ามือเดียวเช่นนั้นแล้ว ก็แปลว่าญี่ปุ่นขี่ช้างจับตั๊กแตน

ก็ถ้าเช่นนั้น เหตุไรญี่ปุ่นจึงขนทหารขึ้นที่เซี่ยงไฮ้เป็นจำนวน

มากมาย ปัญหาข้อนี้ข้าพเจ้าได้ใคร่ครวญหาคำตอบมานานแล้ว ทั้งได้คอยเพ่งตามองดูความเห็นต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ ก็ยังไม่พบคำอธิบายที่จุใจ หนังสือพิมพ์บางกอกเดลิเมล์ (ภาษาอังกฤษ) เขียนบทนำให้คำอธิบายไว้ว่า การกระทำของญี่ปุ่นทางเซี่ยงไฮ้บางทีจะเป็นแต่หมอกควันที่จะใช้เป็นฉากกำบังเหตุการณ์ในแมนจูเรีย คำอธิบายอันนี้ก็นับว่าคมคายอยู่ แต่ผู้เขียนเองก็ออกตัวไว้ว่าไม่สู้แน่ใจนัก ข้าพเจ้าได้ลองพิเคราะห์ดู ก็ไม่สู้แน่ใจว่าจะเป็นเช่นนั้นเหมือนกัน การที่เราไม่แน่ใจก็เพราะเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องไม่แน่ทั้งนั้น แต่ข้าพเจ้าก็อยากจะเอาเหตุการณ์มาจับต้นชนปลาย ทำคำอธิบายของข้าพเจ้าไว้บ้าง ดังต่อไปนี้

ในกรณีพิพาทครั้งนี้ ญี่ปุ่นจะต้องหาทางป้องกันมิให้เป็นศึกใหญ่ เพราะถ้าเป็นศึกใหญ่ขึ้น ญี่ปุ่นจะไม่รบแต่เพียงกับจีนเท่านั้น ญี่ปุ่นอาจต้องรบกับชาติอื่น ๆ ด้วย อนึ่งย่อมเป็นการแน่นอนว่า ชาติฝรั่ง (นอกจากรัสเซีย) ที่จะมาช่วยจีนนั้น ถึงอย่างไรก็จะต้องใช้เมืองเซี่ยงไฮ้เป็นฐานทัพ ถ้าไม่ใช้เซี่ยงไฮ้จะไปใช้ที่ไหน ระยะทางระหว่างเซี่ยงไฮ้กับเกาะญี่ปุ่นก็เพียง ๕๐๐ ไมล์ และยิ่งกว่านั้น ระยะทางจากเมืองเซี่ยงไฮ้ไปเกาะไต้หวัน (ฟอโมซา) ของญี่ปุ่นก็เพียง ๔๐๐ ไมล์เท่านั้นเอง ถ้าญี่ปุ่นไปมัวรุ่นอยู่ทางแมนจูเรีย ปล่อยให้ฝรั่งเข้ากับจีน และมาตั้งฐานทัพที่เมืองเซี่ยงไฮ้เข้าแล้ว ถึงเกาะญี่ปุ่นจะไม่เป็นอันตรายก็ต้องเป็น

ห่วงเกาะไต้หวัน ฉะนั้นเซี่ยงไฮ้จึงเป็นที่สำคัญที่ญี่ปุ่นจะต้องเอากำลังมาทุ่มเทเข้าไว้ตั้งแสน การที่ญี่ปุ่นขนทหารมาไว้ที่เซี่ยงไฮ้มากมายนั้น ไม่ใช่เป็นการคิดผิด

แต่ตามข่าวโทรเลขที่เราได้รับมาใหม่ มีข้อความว่าญี่ปุ่นกำลังและเล็มไปทางซัวเถา ซึ่งเราจะเข้าใจอย่างอื่นไม่ได้นอกจากว่าญี่ปุ่นตั้งใจจะพึ่งซัวเถาเป็นฐานทัพอีกแห่งหนึ่ง อาจมีผู้ตั้งปัญหาถามอีกว่า จะมาตั้งที่ซัวเถาทำไม ข้อนี้ตอบได้ง่ายเหลือเกิน คือว่าถ้าญี่ปุ่นตั้งฐานทัพที่ซัวเถาได้แล้ว จะทำให้ฝรั่งต้องยั้งตรองในการที่จะเข้าช่วยจีนรบกับญี่ปุ่น เพราะว่าถ้าญี่ปุ่นมีฐานทัพที่ซัวเถาแล้ว ก็จะขัดขวางทำให้เป็นการยากลำบากแก่ประเทศในยุโรปที่จะส่งทหารไปช่วยจีน เท่ากับจะปิดประตูเสียทีเดียว อีกประการหนึ่งเล่า ซัวเถากับฟิลิปปินอยู่ใกล้ๆ กัน ถ้าอเมริกาจะช่วยจีนก็จะต้องห่วงฟิลิปปิน

สภาพการณ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะลงเอยอย่างไร ดูเหมือนจะทำนายได้ง่าย คือต่างฝ่ายต่างก็จะเลิกกันไปเอง แต่อย่างไรก็ดี ในที่สุดผลดีก็จะตกอยู่แก่จีน คือถึงจีนจะแพ้หรือจะชะนะในสงครามคราวนี้ก็ตาม และถึงแม้จะต้องเสียแมนจูเรียไปก็ตาม เมื่อสงครามกับญี่ปุ่นเสร็จสิ้นลงเมื่อใด ประเทศจีนจะเป็นสามัคคีกันได้อย่างน้อยก็พักหนึ่ง เพราะการที่ต้องรบกับญี่ปุ่นครั้งนี้ เป็นเครื่องเชื่อมหัวใจสมานไมตรีระหว่างมุขบุรุษของจีน

ให้กลมเกลียวกัน ทำให้เป็นที่แน่ใจว่า เมื่อเสร็จสงครามครั้งนี้แล้ว จีนจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และคงอยู่ด้วยกันโดยสันติสุขไปนาน.

๗. โลกเปลี่ยนรูป

(จากไทยใหม่ วันพุธที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔)

คำนำ

เศรษฐภัย หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเศรษฐกิจตกต่ำนั้น เป็นภัยอันร้ายแรง และกระทบกระเทือนถึงบุคคลทุกชั้นและทุกคน ไม่แต่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง, เศรษฐภัยย่อมมีไปถึงทุกๆ ประเทศทั่วโลก เศรษฐภัยอันนี้จะยืดยาวไปสักเพียงไร และจะสุดสิ้นลงด้วยอาการอย่างไร เป็นปัญหาที่ยังไม่มีใครสามารถจะตอบได้ ข้อความที่ข้าพเจ้าเขียนต่อไปนี้ก็ไม่ใช่ทะนงตัวว่าจะเป็นคำตอบอย่างดีและถูกต้อง เป็นแต่ทำขึ้นด้วยความไตร่ตรองหาเหตุผล โดยความมุ่งหมายที่จะให้เป็นเครื่องปลอบใจประชาชนให้ได้รับความอบอุ่น และมองเห็นทางดำเนินในสมัยแห่งความตกต่ำของเศรษฐกิจนี้

บทที่ ๑

ดูเหมือนว่า ตั้งแต่โลกได้ตั้งขึ้นเป็นโลกมา ยังไม่มีปัญหาเรื่องใดจะสำคัญเท่าปัญหาเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำในเวลานี้ ทั้งนักปราชญ์ นักวิทยาศาสตร์ และนักการเมืองต่างพากันค้นคว้าหาเหตุว่า เศรษฐภัยนี้เกิดขึ้นด้วยเหตุอะไร ทุกประเทศต่างพากันหาทางระงับ, หาทางต่อสู้, แต่มาจนถึงบัดนี้ เราก็ยังสู้ไม่ได้ เศรษฐภัยยังไม่ระงับไป ฐานะของโลกยังไม่กลับดีขึ้น ความตกต่ำของเศรษฐกิจนับวันแต่ที่จะตกต่ำมากลงทุกที ความสามารถของมนุษย์ที่มีอยู่ในเวลานี้ก็ได้ใช้กันจนสุดสิ้นแล้ว แต่ก็ไม่มีทางจะกลับฟื้นขึ้นมาได้

การที่เราสู้เศรษฐภัยไม่ไหว และการที่เราจะระงับเศรษฐภัยลงไม่ได้นั้น ก็เพราะเหตุอย่างเดียว คือ เราค้นหามูลเหตุของเศรษฐภัยยังไม่พบ นักปราชญ์ในทางเศรษฐกิจพยายามยกเหตุกันต่าง ๆ นานา ข้อแรกก็คือโทษมหาสงครามว่าทำให้คนจนลง ข้อที่ ๒ โทษฝรั่งเศสว่าเอาทองไปเก็บเสียผู้เดียว ไม่ขยายออกมาให้ได้จับจ่ายแพร่หลายกันไปทั่วโลก ข้อที่ ๓ ก็คือ โทษประเทศจีนว่ารบพุ่งกันไม่หยุดหย่อน ข้อที่ ๔ คือโทษสหปาลีรัฐอเมริกาว่าพยายามปิดสินค้าของนานาประเทศ โดยหวังที่จะยกสินค้าของตนฝ่ายเดียว และยังมีเหตุอะไร ๆ อีกหลายอย่างที่

กล่าวอ้างกัน ถ้าเหตุที่อ้างกันนั้นเป็นเหตุอันถูกต้องแท้จริงแล้ว บ้านนี้เราก็คงจะระงับเศรษฐภัยลงได้แล้ว เพราะหลักในทางพระพุทธศาสนาก็ดี หลักในทางศาสนาอื่นหรือในวิชาการใด ๆ ก็ดี ย่อมเป็นหลักที่ตรงกันอยู่ว่า ทุก ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นย่อมจะมีเหตุและเมื่อเราค้นเอาเหตุได้แล้ว ระงับเหตุนั้นเสีย สิ่งที่บังเกิดขึ้นนั้นก็ย่อมจะระงับไป เศรษฐภัยได้ตั้งต้นขึ้นมานานแล้ว และเราก็พยายามกันทุก ๆ ประการที่จะระงับ ก็ยังไม่สามารถที่จะระงับไปได้ ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าเรายังคงค้นหาเหตุอันแท้จริงไม่ได้นั่นเอง

เป็นการถูกต้องแล้วหรือ ที่เราจะโทษมหาสงครามว่าเป็นมูลเหตุเศรษฐภัยในเวลานี้ ถ้าหากว่ามหาสงครามเป็นมูลเหตุของเศรษฐภัยจริง ทำไมเศรษฐภัยไม่บังเกิดขึ้นเสียตั้งแต่เมื่อเสร็จมหาสงคราม ความจริงกลับตรงกันข้าม คือเมื่อเสร็จมหาสงครามแล้ว โลกกลับตั้งตัวรุ่งโรจน์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ประเทศที่ต้องอับจนลงในการสงครามจนเกือบจะล้มละลาย เช่นออสเตรียกับฮังการี ก็กลับตั้งตัวขึ้นได้ ฝรั่งเศสเองก็จวนเจียนที่จะล้มละลาย ก็กลับมั่งมีขึ้น ส่วนประเทศเยอรมนีเมื่อเสร็จการสงครามแล้วราคาเงินก็ตกต่ำไป จนต้องเลิกล้มเงินเก่าและใช้เงินใหม่ ถึงกระนั้นโลกก็ยังมิได้รับผลแห่งเศรษฐภัย มหาสงครามได้เลิกแล้วมาถึง ๑๔ ปี เศรษฐภัยเพิ่งจะเกิดขึ้นในเวลานี้ ถ้าจะโทษว่ามหาสงครามเป็นเหตุแห่งเศรษฐภัยแล้ว ก็ดูเหตุกับผลจะห่างไกลกันมาก

สักหน่อย

การโทษฝรั่งเศสว่าเอาทองไปเก็บไว้ก็ดี โทษอเมริกาว่ากั้นกางสินค้าของประเทศอื่นก็ดี ดูก็ยังไม่มีเหตุผลสมควรนัก สมมตว่าถ้าฝรั่งเศสขยายทองของตนออกมาให้นานาชาติกู้ หรืออเมริกาเลิกเกี่ยดกันสินค้าของนานาชาติ เศรษฐภัยครั้งนี้จะสงบลงหรือไม่ ก็ต้องตอบว่ายังไม่สงบอยู่นั่นเอง เพราะเพียงแต่กำลังแรงของฝรั่งเศสและอเมริกาเท่านั้น จะไปต้านทานโลกทั้งโลกอย่างไรได้

ส่วนที่โทษว่าเมืองจีนรบกันนั้นดูจะไม่มีมูลเลย เพราะการรบพุ่งในเมืองจีนนั้น ก็มีมาเรื่อยแต่ไหนแต่ไร เหตุไรเศรษฐกิจจึงเพิ่งจะมาตกต่ำลงในเวลานี้ และถ้าหากว่าเมืองจีนเลิกรบกัน เศรษฐภัยของโลก หรืออย่างน้อยในทวีปเอเซียจะระงับไปได้ หรือ ก็เปล่าทั้งนั้น

ข้อสำคัญนั้นคือว่า เศรษฐภัยในครั้งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นฉะเพาะในประเทศใดประเทศหนึ่ง เศรษฐภัยเกิดขึ้นแก่ประเทศทุก ๆ ประเทศและเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน เป็นอันว่าจะโทษใครผู้ใดผู้หนึ่งโดยฉะเพาะหาได้ไม่ และก็เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐภัยจะเกิดขึ้นด้วยเหตุไร ตามความเห็นของข้าพเจ้าว่า เหตุที่ทำให้บังเกิดเศรษฐภัยในครั้งนี้ไม่ใช่เหตุเล็กน้อย ฉะเพาะบ้านเมือง ฉะเพาะบุคคล หรือฉะเพาะประเทศใดประเทศหนึ่ง แท้จริงเป็นเหตุสำคัญของโลก กล่าวคือถึงคราวที่โลกจะต้องเปลี่ยนรูปไป

NATIONAL

ความจริงในทางวิทยาศาสตร์และวิชาการทั้งหลาย ได้ก้าวหน้าไปอย่างมากมาย ในสมัยตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๐๐ มา ธรรมชาติย่อมจะต้องมีขึดคั่น ซึ่งโลกจะก้าวเลยไปไม่ได้ ทางเจริญและทางเสื่อมย่อมจะต้องมีอยู่เป็นคู่กัน ในสมัยหนึ่งโลกย่อมจะเจริญขึ้นทางหนึ่ง และเสื่อมลงทางหนึ่ง ครั้นทางที่เจริญนั้นขึ้นไปถึงขีดที่สุดแล้ว ก็ต้องวกกลับลงมาสู่ความเสื่อม และทางที่เสื่อมอยู่นั้นก็กลับเจริญขึ้น เศรษฐภัยในครั้งนี้อาจเป็นภัยอย่างร้ายแรง หรืออาจจะไม่เป็นภัยก็ได้ สุดแล้วแต่มนุษย์จะยอมรับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้เพียงไร สงครามก็ดี เศรษฐภัยก็ดี ถึงแม้จะมีมากเพียงไร ก็ไม่ใช่จะทำให้โลกพินาศลง เป็นแต่จะทำให้โลกเปลี่ยนโฉมหน้า เปลี่ยนรูปร่างไปเท่านั้น ถ้าหากเรามีความมานะที่จะรับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้โดยชื่นตาแล้ว เราก็ไม่จำเป็นจะต้องกลัวเกรงเศรษฐภัยเลย

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้รวมใจความว่า เราจะเสียเวลาเปล่าที่จะมัวไปค้นหาว่า เหตุของเศรษฐภัยนั้นคืออะไร ทางดีที่สุด เราควรจะถือเสียว่า ถึงเวลาแล้วที่โลกจะต้องเปลี่ยนรูปไป และชีวิตของมนุษย์ทุกๆ คนก็จะต้องเปลี่ยนไปด้วย ความเปลี่ยนแปลงจะมีขึ้นได้อย่างไร และผลที่เราจะได้จะดีร้ายอย่างไร ข้าพเจ้าจะได้พยายามบรรยายต่อไปในบทหลัง.

บทที่ ๒

เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนนี้ข้าพเจ้าได้พรรณนาถึงมูลเหตุแห่งการที่เศรษฐกิจตกต่ำ ว่ามูลเหตุอันสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า ถึงเวลาแล้วที่โลกจะต้องเปลี่ยนรูปไป และสิ่งที่เราเรียกว่าเศรษฐภัยในเวลานี้ อาจไม่เป็นภัยแก่เราเลยก็ได้ ถ้าหากว่าเรายอมรับความเปลี่ยนแปลงของโลก

เมื่อพูดไปตามจริงแล้ว ในโลกสมัยใหม่นี้มนุษย์เราอวดเก่งกับธรรมชาติมากเกินไป และเราประพฤติตนฝ่าฝืนธรรมชาติอยู่ทุกเวลา ธรรมชาติสร้างกลางวันไว้ให้เราตื่น สร้างกลางคืนไว้ให้เราหลับ แต่เราก็ไม่ปฏิบัติตามนั้น เราหลับนอนกลางวันและเที่ยวกลางคืน ธรรมชาติสร้างน้ำมาให้เราดื่ม แต่เราก็ไม่พอใจ ต้องดื่มเหล้า ธรรมชาติสร้างเท้ามาให้เราเดิน เดี๋ยวนี้เราก็ไม่เดิน เราใช้รถ ชั้นเดิมในขณะที่ฐานะของเรายังต่ำ เราก็นั่งรถรางได้ แต่พอสูงขึ้นไปหน่อย เราก็นั่งรถยนต์ สำหรับในเมืองเรา ธรรมชาติได้สร้างเข้าไว้ให้เป็นอาหารอันประเสริฐ แต่พวกเราบางคนต้องกินขนมปัง ต้องรับประทานอาหารในโฮเต็ลฝรั่ง แล้วถึงเต้นรำดื่มแชมเปญอะไรต่ออะไรอีกหลายอย่าง อาเลกซานเดอร์มหาราช หรือซีซาร์ หรือนโปเลียน ไม่เคยมีรถยนต์หรือรถไฟดีเซลใช้ เขาก็สามารถทำงานใหญ่หลวงเดินทัพข้ามประเทศข้าม

ทวีปจากยุโรปมาอินเดีย สมัยนี้เรามีรถยนต์อย่างดีมีรถไฟชะนิดดีเซลก็ไม่เห็นว่าเราจะทำอะไรให้ดีวิเศษขึ้นไปกว่าพวกนั้น ทุกๆ อย่างที่เราทำกันในโลกสมัยใหม่นี้ ล้วนแต่เป็นเครื่องประกอบแต่งให้เกินหน้าธรรมชาติหรือฝ่าฝืนธรรมชาติมากเกินไป จึงถึงเวลาที่ธรรมชาติจะต้องสอนให้เรารู้สึกประพฤติตัวให้ถูกต้องตรงตามธรรมชาติเสียบ้าง เศรษฐภัยที่เกิดขึ้นแก่พวกเรานี้จะมีมากเพียงไร ในชั้นต้นเราพอจะตอบได้ว่า เราจะหาเงินได้น้อยกว่าแต่ก่อน เราจะต้องงดการเที่ยวกลางคืน เพื่อใช้กลางคืนเป็นเวลาพักนอน ตามบัญญัติของธรรมชาติ เราจะต้องพักการใช้รถยนต์และต้องเดินเสียบ้าง เพื่อใช้เท้าของเราที่ธรรมชาติสร้างมา เราจะต้องหยุดดื่มสุรา และหันมาดื่มน้ำแก้ระหาย เพื่อดำเนินตามหลักธรรมชาติ เราจะต้องหยุดการรับประทานอาหารในโฮเต็ลฝรั่ง หันมารับประทานเข้าแกงน้ำพริกอันเป็นสมบัติที่ธรรมชาติได้ให้ไว้แก่เราที่เกิดมาเป็นคนไทย เราจะต้องเลิกเช่าบ้านที่ใหญ่โตงดงาม ไปอยู่บ้านเล็กๆ พอดำเนินชีวิตไปได้ รวมใจความว่าถึงเวลาที่ธรรมชาติจะบังคับให้เราต้องประหยัด หยุดการหรูหราโอ่โถง หรืออย่างน้อยก็พักไว้ชั่วคราว เป็นปัญหาเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำ ถึงแม้จะเป็นปัญหาสำคัญที่นักเศรษฐกิจยังไม่เห็นหนทางว่า จะระงับไปได้ อย่างไรก็ดี เราพึงจำไว้ว่า สิ่งไรเกิดขึ้นมาได้ สิ่งนั้นย่อมดับไปได้ ไม่มีสิ่งไรจะยั่งยืนอยู่ในโลกจนตลอดกาล

สมดังพุทธวจนะที่ว่า สรรพสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นย่อมมีความดับไปเป็นธรรมดา เศรษฐภัยเกิดขึ้นแล้ว ถึงอย่างไรมันก็ต้องดับไปวันหนึ่ง เมื่อไม่มีใครดับได้ มันก็จะดับไปเอง

ในเรื่องเศรษฐภัยนี้ เรามีหนทางอยู่ ๒ ทางที่จะต้องสู้ และใน ๒ ทางนี้ เราจะต้องทำไปพร้อม ๆ กัน ทางหนึ่งเราพยายามต่อสู้ โดยปลูกความขยันขันแข็งและทำงานให้มากขึ้น ละทิ้งความเกียจคร้านการนอนสบายเสียชั่วคราว แต่การสู้เศรษฐภัยก็เหมือนสู้ศึกสงครามซึ่งเราต้องรู้จักทางหนีทีไล่ สมควรจะรุกก็ต้องรุก สมควรจะถอยก็ต้องถอย ในการสู้เศรษฐภัยนี้เราจะต้องรุกและต้องถอยในเวลาเดียวกัน เราต้องรุกโดยการทำงานให้มากยิ่งกว่าที่เราเคยทำ และต้องถอยโดยการประหยัด ลดหย่อนความฟุ่มเฟือยเที่ยวเตร่และความหรูหราโอ่โถงทั้งหลาย การประหยัดและการลดหย่อนผ่อนปรนเหล่านี้ จะไม่ทำให้เราถึงแก่ความตาย ตรงกันข้ามบางทีจะทำให้เราเป็นสุขสงบใจกว่าเมื่อครั้งที่เรายังโอ่โถงอยู่เสียด้วยซ้ำ

ทุก ๆ คนต้องลดฐานะของตัว แม้แต่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไม่ว่าในประเทศใด ก็ต้องลดฐานะของพระองค์ลง ไม่เป็นสิ่งที่น่าอับอายขายหน้าอะไรเลยในการที่เราจะไม่ไปเที่ยวเตร่เลี้ยงดูกันเหมือนแต่ก่อน ไม่เป็นการอัปยศอดสูอย่างไรที่เราจะเลิกใช้รถยนต์และลงเดินด้วยเท้า หรือใช้ยวดยานชะนิดอื่นที่ถูกราคากว่านั้น

รวมใจความที่ข้าพเจ้าประสงค์จะกล่าวให้แลเห็นในบทนี้ก็คือเศรษฐภัยมิใช่ภัยทิพัติ ไม่ใช่ภัยที่จะทำให้คนถึงตาย โดยฉะเพาะในเมืองไทยเรายังไม่น่าจะอดตายกัน เพราะถึงอย่างไรเราก็ยังหาเข้ากินได้ ขออย่างเดียวแต่อย่าให้เราใจร้อนวิ่งไปหาความตายเข้าก่อนเท่านั้น ผลเศรษฐภัยก็คือโลกจะต้องเปลี่ยนรูปไปบ้าง ความหรูหราโอ่โถงต่างๆ จะต้องน้อยลงไปบ้าง ทุกๆ คนจะต้องประหยัดใช้เงินแต่เมื่อจำเป็นต้องใช้และจะต้องไม่อวดเก่งกับธรรมชาติ หรือทำอะไรให้ฝ่าฝืนธรรมชาติมากเกินไป ผลของเศรษฐภัยจะมีเพียงเท่านี้ ขอให้ผู้อ่านโปรดจำไว้ให้ดีว่าผลของเศรษฐภัย คือจะทำให้รูปโฉมของโลกเปลี่ยนจากความอึกทึกครึกโครมลงมาเป็นความสงบสงัดเพียงชั่วคราว ถ้าหากว่าเราจะยอมรับความเปลี่ยนแปลงของโลกในเรื่องนี้โดยเต็มใจแล้ว เราก็ไม่จำเป็นต้องกลัวเศรษฐภัยเลย.

๙. จีนกับญี่ปุ่นจะสงบหรือ

(จากไทยใหม่ วันจันทร์ที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ญี่ปุ่นร้องให้จีนถอยไปยี่สิบกิโลเมตร์ บัดนี้จีนก็ถอยไปแล้ว ปัญหาจึงมีว่าการสงครามในระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะสงบไปหรือไม่

ข่าวโทรเลขทรานซโอชั่นเมื่อวันที่ ๒ เดือนนี้ว่า การที่จีนถอยทัพครั้งนี้กระทำความตื่นเต้นให้มีขึ้นในกรุงเบอร์ลินเป็นอันมาก หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ในกรุงเบอร์ลินได้เขียนบทนำวิเคราะห์เรื่องถอยทัพของจีนโดยพิสดาร หนังสือพิมพ์เบลิเนอร์ตาเกบลัตต์เขียนบทนำตอนหนึ่งว่า "จีนได้เลือกเวลาถอยทัพเหมาะที่สุด ในเวลานี้จีนก็ยังไม่แพ้ และญี่ปุ่นก็ยังมิได้ทำการโจมตีอย่างขนาดใหญ่ การรบยังจะมีอีกต่อไป และความบ้าเลือดยังจะมีอีกมาก มีคนหวังกันว่า เหตุการณ์ในเมืองเซี่ยงไฮ้อาจจะสงบลงได้โดยเร็ว ข้อนี้อาจเป็นได้ ถ้าหากญี่ปุ่นมั่นคงต่อถ้อยคำ การที่จีนต้องถอยทัพนั้น ต้องเป็นเหตุผลในทางยุทธวิธีเป็นแน่นอน แต่การที่จีนถอยไปทันทีทันใดโดยไม่รั้งรอใจนั้น ต้องนับว่าเป็นความฉลาดอย่างมาก เวลานี้ใครจะโทษจีนไม่ได้ เพราะจีนได้พยายามจนสุดสามารถที่จะป้องกันประเทศของตน นี้เป็นข้อที่สันนิบาตชาติจะต้องจดจำไว้"

หนังสือพิมพ์โบเออร์เสนไซตุง เขียนเรื่องนี้ว่า "ในขณะนี้ถึงเวลาที่จีนจะต้องรำลึกถึงการรวบรวมให้เป็นปึกแผ่นอันเดียวกัน อันตรายที่นับว่าสำคัญก็คือ อานุภาพของพวกบอลเชวิค และในเวลานี้รัฐบาลนานกิงก็ได้ตกลงใจที่จะเริ่มความสัมพันธ์ทางทูตที่ได้เด็ดขาดกันมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๙ นั้นขึ้นใหม่ ถ้าหากว่าจีนกับรัสเซียประสมประสานกันเข้าเมื่อไรแล้วก็จะเป็นอันตราย

แก่โลก"

จริงที่เดียว ถ้าจีนกับรัสเซียรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวเข้าแล้ว ก็น่ากลัวจะเกิดอันตรายแก่โลกมาก แต่บางทีจะยังไม่ถึงเวลาที่จะพิจารณาถึงเรื่องนี้ ข้อที่ควรพิจารณาในเวลานี้ คือว่า สงครามจีนกับญี่ปุ่นในคราวนี้จะสงบหรือไม่

เรื่องที่สำคัญก็คือ จีนมาเกิดแตกกันขึ้นเอง ดังที่ปรากฏในข่าวโทรเลขเรื่องข้อพิพาทระหว่างกองทัพที่ ๑๙ กับกองทัพของเจี่ยงไคเช็ก การที่กองทัพทั้งสองนี้วิวาทกันนั้น ไม่ใช่เพราะเหตุที่เกิดขึ้นในการรบครั้งนี้ กองทัพทั้งสองนี้เป็นของคณะการเมืองคนละฝ่าย เมื่อเอามาทำการร่วมกันอยู่ในแนวรบอันเดียวกัน ก็ย่อมจะมีการชิงดีกันขึ้นเป็นธรรมดา ฝ่ายทหารกองทัพที่ ๑๙ อ้างว่า การที่ต้องถอยเพราะความผิดของทหารเจี่ยงไคเช็กที่ไม่ต่อตีโต้หน้าญี่ปุ่นเสียทันทีในเวลาส่งทหารขึ้นบก กองทัพญี่ปุ่นจึงสามารถตีจีนให้ต้องถอย ทางจีนเองก็ประกาศว่า ที่ถอยไปก็เพื่อหาที่มั่นใหม่ การที่เป็นดังนี้จะทำให้ญี่ปุ่นอ้างได้ว่า การที่จีนถอยนั้น ถอยเพราะเชิงยุทธ เมื่อจีนไม่ได้ถอยด้วยความสมัครแล้ว จีนก็อาจจะกลับรุกเข้ามาอีกได้ ญี่ปุ่นอาจอ้างเหตุอันนี้แล้วรุกตามไป การรบก็เป็นอันสงบไม่ได้อยู่นั่นเอง

คราวนี้สมมติว่าญี่ปุ่นจะไม่ติดตาม คงหยุดการรบไว้ แต่ญี่ปุ่นก็ส่งคำขอใหม่ไปยังจีนเหมือนหนึ่งว่าญี่ปุ่นเป็นผู้ชะนะ คำ

ขอใหม่ของญี่ปุ่นนี้ก็คงจะมีข้อสำคัญอยู่อย่างหนึ่ง ว่าให้จีนปราบการบอยคอตและการแอนตี้ญี่ปุ่นให้หมด ใครจะปราบการชะนิดนี้ลงได้ ถึงแม้รัฐบาลจีนจะสมัครทำสักเพียงไร ก็เป็นการเหลือวิสัยที่จะห้ามมิให้คนจีนแสดงความเกลียดชังญี่ปุ่น ในเมื่อได้เกิดรบราฆ่าฟันกันล้มตายเป็นอันมากดังนี้ เมื่อจีนไม่ยอมรับปฏิบัติในข้อนี้ หรือยอมรับแล้วแต่ปฏิบัติไปไม่ได้ ญี่ปุ่นก็คงจะยอมถอนทหารกลับไปหรือไม่ ยังเป็นปัญหา

ถึงแม้เราจะยอมสมมติให้สันนิบาตชาติเป็นเทวดา สามารถสงบเหตุการณ์ทางเซี่ยงไฮ้ได้ ก็ยังมีเหตุการณ์ทางแมนจูเรียอยู่อีกที่นับว่าเป็นเรื่องใหญ่จะทำให้สงบกันลงไปได้อย่างไร ก็ยังมองไม่เห็นเลย

เหตุการณ์เรื่องจีนกับญี่ปุ่น ยังจะสงบลงไปในทันที ทันใดไม่ได้ สันนิบาตชาติหรือใคร ๆ ก็ไม่สามารถจะทำให้สงบได้ด้วยวิธีตบแต่ง (Artificial) จีนกับญี่ปุ่นยังจะต้องพิพาทกันไปอีกนาน การที่ใครจะชะนะนั้นเป็นปัญหาที่ยังตอบกันไม่ได้ และแม้จะทายเดาก็ไม่ได้เหมือนกัน เราปรารถนาอย่างเดียวแต่ที่จะมิให้สงครามจีนกับญี่ปุ่นกลายเป็นสงครามโลก และถ้านานาชาติใคร่จะรักษาความยุตติธรรมจริงแล้ว ก็ควรปล่อยให้เขารบกันไปโดยลำพัง อย่าเข้าไปเกี่ยวข้องให้เป็นการยุ่งยากต่อไป บัดนี้ก็เห็นได้แล้วว่า ฝีมือของเขาทั้งสองพอจะวัดเหวี่ยงกัน จีนกับญี่ปุ่น ไม่

ใช่เบลเยี่ยมกับเยอรมัน ไม่จำเป็นต้องมีใครเข้าไปช่วยเลย.

๙. อาริสติดบริอังด์

(จากไทยใหม่ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ดวงวิญญาณแห่งนักพูดเอกของประเทศฝรั่งเศส หรือของยุโรป หรือของโลกในสมัยใหม่นี้ได้ดับไปดวงหนึ่ง เมื่อวันที่ ๗ เดือนนี้ เวลา ๑๓ นาฬิกา ๓๐ นาที

พวกผู้ชายพากันเสียดาย พวกผู้หญิงถึงกับไปยืนร้องไห้ที่หน้าบ้าน ไม่ใช่เสียดายตัวบริอังด์ เพราะท่านผู้นี้อายุถึง ๗๐ ปี เกินกว่าที่จะทำความเสียดายให้เกิดแก่สตรีด้วยรูปโฉมในตัวเขาเอง สิ่งที่เสียดายกันก็คือฝีปากซึ่งจะหาแทนได้ยากในกาลภายหน้า ฝรั่งเศสยังหวังว่าจะมีคนแทนบริอังด์ได้อีกคนเดียวในเวลานี้ คือปอลบองคูร์ ซึ่งมีข่าวว่าจะได้เป็นอัครมหาเสนาบดีเมื่อเร็วๆ นี้ แต่ไม่ได้เป็น

อาริสติด บริอังด์ เป็นชาวบ้านนอก เกิดที่เมืองนังต์ เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๐๔ ได้ครูที่ดี และเป็นนักเรียนที่ฉลาด เวลาเป็นเด็กครูชอบพาไปริมทะเลสอนให้ดูและฟังเสียงทะเลสำหรับหัดเป็นนักพูด ทะเลจะหัดคนให้เป็นนักพูดได้อย่างไร ดูไม่น่าจะเป็นได้ แต่ความจริงทะเลได้ทำให้คนเป็น

นักพูดอย่างวิเศษมาในยุโรปแล้วถึง ๒ คน คือเดมอสเธนีสกับบริอังด์ เดมอสเธนีสเป็นคนติดอ่าง ไปอยู่ริมทะเลเอาก้อนกรวดใส่ปากแล้วก็พูดไปคนเดียวพร้อมกับเสียงน้ำทะเล ซึ่งดังสนั่นหวั่นไหว ส่วนบริอังด์ครูบังคับให้ไปนั่งฟังและมองดูลูกคลื่นที่กลิ้งเข้ามาหาฝั่ง และสอนหลักวิชาไว้ว่า “คอยดูและคอยฟังเสียงคลื่นเหล่านั้น ไม่ใช่เป็นเสียงดังเปล่า ๆ มีคำพูดอยู่ในนั้นด้วย เมื่อเจ้าฟังเข้าใจแล้วจะได้จดจำเอาไปหัดพูดบ้าง” ใครเลยจะเข้าใจความหมายของหลักวิชาเช่นนี้ นอกจากคนที่เคยลองดูผู้ที่ได้ทดลองหลักวิชาอันนี้ ย่อมรู้สึกว่าได้ผลดีอย่างประหลาด ในขณะที่นั่งอยู่ริมทะเลดูคลื่นเข้ามากระทบฝั่ง และฟังเสียงน้ำที่ดังอยู่ไม่หยุดหย่อนนั้นเอง ทำให้เกิดความคิดอะไรขึ้นมาก ๆ และหาคำพูดได้อย่างงาม ๆ ไม่ใช่ว่าฟังเสียงทะเลเข้าใจแล้วจดจำเอามาพูด แท้จริงความคิดเกิดขึ้นในสมองของตนเอง

เป็นความจริงที่เดียว ทะเลสอนให้บริอังด์เป็นนักพูดและเรื่องที่บริอังด์เรียนพูดจากทะเลนั้น เป็นเรื่องที่ทราบกันทั่วไป จนเมื่อเวลาที่บริอังด์ได้เป็นอัครมหาเสนาบดีครั้งแรกนั้น นายเคลมังโซเสือเฒ่าของฝรั่งเศสกล่าวว่า “บุรุษผู้หากินในทะเลได้ว่ายน้ำไปถึงเกาะและปักธงชัยของเขาไว้ที่เกาะนั้นได้แล้ว”

ในระหว่างเป็นนักเรียน เกือบทุกครั้งที่มีการแข่งขันแสดงปาฐกถาในโรงเรียน บริอังด์ก็ได้รางวัลที่ ๑ บริอังด์ได้ปริญญา

อักษรศาสตร์และเป็นเนติบัณฑิต โรงเรียนที่บริอังด์ศึกษาวิชาชั้นต้นนั้น นามเดิมเรียกว่าโรงเรียนแซงต์นาแซร์ แต่มาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอาริสติด บริอังด์เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง

บริอังด์เป็นพี่น้องเกี่ยวกับยูลส์แวร์นผู้แต่งเรื่องใต้ทะเลลึกเจ็ดพันโยชน์ โดยเหตุที่ตนชอบทะเลมาก และซ้ำมีการเกี่ยวข้องกับผู้แต่งหนังสือมีชื่อเสียงในทางทะเลด้วยเช่นนี้ บริอังด์ก็ใฝ่ฝันที่จะเป็นทหารเรือมากกว่าอย่างอื่น บิดามารดาพยายามขัดขืน แต่บริอังด์ก็ยังต้องการเช่นนั้น จนกะทั่งวันหนึ่งลุงของบริอังด์เองจมน้ำตาย มีผู้พบศพลากเอาขึ้นมาต่อหน้าบริอังด์ จึงทำให้บริอังด์เลิกความคิดที่จะเป็นทหารเรือ

เมื่อสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตแล้ว แทนที่จะขออนุญาตดำเนินอาชีพเป็นทนายความต่อไป บริอังด์กลับเข้าไปทำงานในหนังสือพิมพ์ฉะบับหนึ่งชื่อว่า "ดิโมกราซีเดอลุเอสต์" จนกะทั่งเจ้าของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น มีคดีส่วนตัวจะฟ้องร้องใครคนหนึ่ง และเต็มใจให้บริอังด์แก้ต่างตน นั่นแหละบริอังด์จึงได้ขออนุญาตว่าความ การว่าความในคดีนั้น บริอังด์ต่อสู้กับทนายความที่มีชื่อเสียงมาก่อนตัวมาก สำหรับบริอังด์เองได้ว่าความเป็นครั้งแรกในชีวิต แต่ก็ชะนะอย่างงามจนคนเป็นอันมากพากันประหลาดใจ

อาชีพของบริอังด์ก็มีแต่เขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ ใช้นามปากกาของตนว่า "นิฮิล" หนังสือพิมพ์ที่บริอังด์เขียน เป็น

หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์อยู่ก่อน บริอังด์เองมาจัดการเปลี่ยนให้เป็นรายวัน การเปลี่ยนหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ให้เป็นรายวันนั้นต้องเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสัมภาระเครื่องใช้สอยมาก บริอังด์เดินทางเข้ามาปารีสซื้อเครื่องพิมพ์ราคาถูก ๆ ที่เจ้าของล้มละลาย มีเงินติดตัวมาฉะเพาะใช้ให้ราคาเครื่องพิมพ์และค่าขนส่ง แต่ปัญหาอย่างใหญ่ยังมีอยู่ในเรื่องถอดเครื่องปรับเครื่อง บริอังด์ไม่มีทุนจะจ้างคน ก็ถอดเครื่องพิมพ์ด้วยตนเอง จดรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ พอขนมาถึงที่ก็ปรับใส่เองอย่างเรียบร้อย และในที่สุดไม่มีเงินจะจ้างคนเรียงพิมพ์ให้เพียงพอแก่งาน บริอังด์ก็ลงมือเรียงพิมพ์ด้วยตนเองด้วย

ตั้งแต่มีหนังสือพิมพ์รายวันแล้ว เข็มของบริอังด์ก็มุ่งไปในทางการเมือง และพยายามที่จะเข้าเป็นสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร แต่การที่จะเป็นสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรให้สะดวกได้ก็มักจะต้องได้รับเลือกเป็นเทศมนตรีเสียก่อน พออายุได้ ๒๗ ปี บริอังด์ก็ได้รับเลือกเป็นเทศมนตรี และคงทำงานเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์อยู่เรื่อย ๆ มาจนอายุ ๔๐ ปี จึงได้เข้าเป็นสมาชิกในรัฐสภาอีก ๔ ปีภายหลังได้เป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ในคณะเสนาบดีของเคลมังโซ และได้เป็นอัครมหาเสนาบดีครั้งแรกในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ เมื่ออายุของบริอังด์ได้ ๔๖ ปี

ตั้งแต่เสร็จมหาสงครามแล้ว บริอังด์ก็ตั้งหน้าทำงานเพื่อ

สงบจนถึงคิดตั้งสหรัฐยุโรป ซึ่งนักการเมืองทั้งหลายพากันใส่โทษว่าบริอังด์เองใฝ่ฝันที่จะตั้งตนเองเป็นใหญ่โต แต่ความจริงหาเป็นดังนั้นไม่ มีสิ่งสำคัญหลายเรื่องหลายรายที่บริอังด์เป็นต้นคิด แต่ไม่ได้เอาชื่อเสียงเป็นของตัว นายบริอังด์ควรจะได้เป็นประธานาธิบดีฝรั่งเศสหลายครั้ง แต่เนื่องจากความขัดข้องในส่วนตัวบางอย่าง จึงมิได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี แต่รัศมีของบริอังด์มิได้น้อยกว่าคนสำคัญคนใดของประเทศฝรั่งเศส แม้แต่ประธานาธิบดี บริอังด์เป็นคนสำคัญของฝรั่งเศสถึงกับว่า ในตอนหลังๆ นี้ใครเขียนภาพล้อ โดยใช้รูปคนแทนประเทศฝรั่งเศสแล้ว ก็ต้องใช้รูปบริอังด์เสมอ ถึงแม้ที่จะเป็นสมัยบริอังด์ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งเสนาบดี ก็ยังเอารูปบริอังด์มาเขียนเป็นตัวแทนฝรั่งเศสอยู่นั่นเอง

การที่ประเทศต่างๆ ตลอดถึงเยอรมนี ซึ่งเป็นศัตรูเก่าของฝรั่งเศสเอง พากันแสดงความเสียใจนั้น เราเชื่อว่าได้แสดงออกมาด้วยน้ำใสใจจริง โดยฉะเพาะคณะการเมืองฝ่ายหนึ่งของเยอรมนีที่ต้องการความสงบจะต้องเสียดายบริอังด์มาก เราทราบกันอยู่แล้วว่า ฝรั่งเศสกับเยอรมนีเป็นศัตรูกันมาตั้งแต่ต้นประวัติการณ์ จนพลเมืองเกลียดชังกันอยู่ในเลือด ต่างฝ่ายต่างแข่งขันชิงดีต่อสู้ประหัตประหารกัน ด้วยเรื่องแผ่นดินแผ่นเดียว คือ อัลซาสลอร์เรน ซึ่งฝรั่งเศสได้มา เยอรมันได้ไป และฝรั่งเศสเอา

คืนมา รบกันมาตั้งหลายร้อยปี ก็เปลี่ยนกันไปเปลี่ยนกันมาอยู่อย่างนี้ ก็ไม่เห็นมีใครได้ดีหรือก้าวหน้าไปอย่างไร มีแต่ทั้งสองฝ่ายจะซุดโทรมลงด้วยกัน และเป็นความโง่เขลาด้วยกันทั้งสองข้าง ถ้าหากว่าสองประเทศนี้จะกลับเดินทางใหม่ คือแทนที่จะเป็นศัตรูคู่แข่งขันกัน กลับจะเข้าเป็นมิตรกันแล้ว ก็อาจจะอยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่เกรงขามของนานาประเทศอื่นทั่วไป คนสำคัญสองคนที่เล็งเห็นความข้อนี้ และพยายามจะทำให้ฝรั่งเศสกับเยอรมันเป็นทองแผ่นเดียวกันสำหรับต่อสู้กับประเทศอื่น ซึ่งใคร ๆ ก็ทราบว่า ถ้าฝรั่งเศสกับเยอรมนีเป็นมิตรกันได้เมื่อไร ฐานะการเมืองของยุโรปก็จะต้องเปลี่ยนไปเป็นอันมาก คนสำคัญสองคนที่กล่าวข้างต้นนั้น คือสเตรสมานเยอรมัน และบริอังด์ฝรั่งเศส ซึ่งลงแรงช่วยกันเพื่อสมานความสามัคคีในระหว่างสองประเทศ จนบันดาลความเชื่อขึ้นมาแล้วว่า ตราบใดที่คนทั้งสองนี้ยังมีชีวิต และมีอำนาจอยู่ด้วยกันแล้ว ฝรั่งเศสกับเยอรมนีก็คงจะไม่รบกัน แต่สิ่งทุกอย่างย่อมเป็นของอนิจจัง สเตรสมานถึงแก่กรรมเสียเมื่อสองสามปีมาแล้ว ความหวังในอันจะสมานทางไมตรีระหว่างสองประเทศนี้ ได้หมดลงไปครึ่งหนึ่ง บัดนี้บริอังด์ลงไปอีก ก็เป็นอันหมดหวังทีเดียว ฉะนั้นคณะการเมืองที่หวังความสงบของทั้งสองประเทศ จึงต้องเสียใจเป็นธรรมดา.

๑๐. ฮินเดนเบอร์ก หรือ ฮิตเลอร์

(จากไทยใหม่ วันพุธที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

การชิงตำแหน่งประธานาธิบดีเยอรมัน เป็นการสำคัญและสนุกสนานอยู่ในเยอรมนีในเวลานี้ นานมาแล้วประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กได้เป็นตัวเก็งอย่างมีหวังมากที่สุด ซึ่งถ้าเป็นม้าแข่งใครก็ต้องแทงฮินเดนเบอร์ก

แต่ในการเลือกที่แท้จริงคราวนี้ นายฮิตเลอร์คู่แข่งขันของฮินเดนเบอร์กได้คะแนนดีอย่างผิดคาด ใครเลยจะนึกบ้างว่าฮิตเลอร์จะได้คะแนนถึง ๑๐ ล้าน ถึงแม้ว่าฮินเดนเบอร์กจะได้คะแนนมากกว่าฮิตเลอร์เกือบเท่าตัวก็ดี การที่ฮิตเลอร์ได้คะแนนมากถึงปานนั้น กระทำให้ฮินเดนเบอร์กหลุดมือไม่ได้รับคะแนนเด็ดขาด (Absolute majority) จึงจำเป็นจะต้องโหวตกันใหม่ในวันที่ ๑๐ เมษายน หน้า

การเลือกประธานาธิบดีเยอรมนีนั้น ต้องถือเกณฑ์คะแนนชะนะเด็ดขาด ไม่ใช่ถือเอาจำนวนคะแนนมากมาประมาณคะแนนเด็ดขาดนั้นหมายความว่าจะต้องได้คะแนนกว่าครึ่งของจำนวนคะแนนทั้งหมด ถ้าหากไม่ได้กว่าครึ่งแล้วถึงแม้จะได้มากกว่าคนอื่น ก็ไม่สามารถจะรับตำแหน่งประธานาธิบดีได้

คะแนนโหวตที่ได้โหวตกันมาตลอดเวลา ๓ วันนี้ ผลลัพธ์

สุดท้ายที่เราได้ทราบจากข่าวโทรเลขเมื่อวานนี้เป็นดังนี้

ฮินเดนเบอร์ก ได้ ๑๘,๑๐๐,๐๐๐ คะแนน

ฮิตเลอร์ ได้ ๑๐,๘๘๕,๐๐๐ คะแนน

เธลมานน์ ได้ ๔,๗๕๐,๐๐๐ คะแนน

ดอยสเตอร์เบอร์ก ได้ ๒,๔๗๔,๐๐๐ คะแนน

คนอื่น ๆ ได้ราว ๑๒๐,๐๐๐ คะแนน

ตามโทรเลขฉะบับนั้นว่า คะแนนรวมทั้งหมดเป็นจำนวน ๓๖,๒๕๐,๐๐๐ คะแนน ครึ่งหนึ่งของจำนวนนี้ คือ ๑๘,๑๒๕,๐๐๐ แต่ฮินเดนเบอร์กได้เพียง ๑๘,๑๐๐,๐๐๐ ขาดอยู่อีก ๒๕,๐๐๐ คะแนนเท่านั้น ส่วนเธลมานน์ กับ ดอยสเตอร์เบอร์กก็ดูเงียบเชียบ ไม่มีข่าวว่าโฆษณาตนเองมากเพียงไร แต่ก็ยังได้คะแนนมากอย่างน่าประหลาด ส่วนคนอื่น ๆ ที่ได้คะแนนราว ๑๒๐,๐๐๐ นั้น ก็เป็นธรรมดาของการเลือกประธานาธิบดีทุกครั้ง ย่อมจะมีการโหวตเละเทะให้คนโน้นบ้างคนนี้บ้าง ทำให้เสียคะแนนไปเปล่า ๆ ในจำพวกคะแนนเละเทะในครั้งนี้ ปรากฏว่าโหวตให้คนที่กำลังติดคุกอยู่ก็มี

ผลแห่งการโหวตในครั้งนี้มีอยู่อย่างเดียว คือทำให้ทราบว่าคู่แข่งขันที่จะต้องแข่งกันต่อไปมีอยู่เพียงสองคน คือฮินเดนเบอร์ก กับ ฮิตเลอร์ ในวันที่ ๑๐ เมษายนหน้าจะต้องมีการโหวตกันใหม่ และในการโหวตคราวหน้านี้ตามบทธรรมนูญก็จะต้องมีข้อ

บังคับว่าให้โหวตได้เพียงสองคน คือ ฮินเดนเบอร์ก กับ ฮิตเลอร์ ผู้โหวตจะต้องเลือกเอาคนไหนคนหนึ่ง จะโหวตให้คนอื่นไม่ได้ (แต่คะแนนเละเทะก็คงจะมีอีกเหมือนกัน) ผู้ที่เพ่งเล็งหรือนักพะนันประธานาธิบดี (ตามปกติเวลาเลือกประธานาธิบดีไม่ว่าในประเทศใด ๆ ย่อมมีการพะนันลับ ๆ เหมือนแทงม้า) คงจะเก็งฮินเดนเบอร์กมากกว่าฮิตเลอร์ และเมื่อพิจารณาถึงคะแนนในคราวนี้ก็เห็นได้ว่าฮินเดนเบอร์กมีหวังมากกว่าฮิตเลอร์ แต่อย่างไรก็ดี การเก็งในครั้งนี้ดูเป็นการยากนักหนา เวลาข้างหน้ายังมีอีกถึง ๒๕ วัน ฮิตเลอร์อาจแสวงหาพรรคพวกได้มากขึ้นอีก ฮินเดนเบอร์กแพ้เปรียบฮิตเลอร์อยู่อย่างเดียว คือฮินเดนเบอร์กกำลังเป็นประธานาธิบดี จะไปเที่ยววิ่งหาพวกพ้องให้ออกหน้าออกตาเกินไปไม่ได้ แต่ฮิตเลอร์อาจวิ่งหาคะแนนโหวตได้ง่ายกว่าฮินเดนเบอร์ก

การเลือกประธานาธิบดีเยอรมนีคราวนี้ เป็นการสำคัญมากสำหรับเยอรมนีและสำหรับยุโรปทั้งหมด การที่ฮินเดนเบอร์กจะได้เป็นประธานาธิบดีต่อไป หรือฮิตเลอร์จะได้เข้านั้นไม่ใช่เป็นปัญหาฉะเพาะเรื่องตัวคนเป็นประธานาธิบดี ที่จริงเป็นปัญหาเกี่ยวกับประศาสโนบายทั้งนั้น และเป็นประศาสโนบายที่ผิดตรงกันข้าม ผลแห่งการเลือกประธานาธิบดีเยอรมนีครั้งนี้จะเป็นเครื่องชี้ขาดว่ายุโรปจะยังสงบอยู่ได้ หรือจะเกิดสงคราม

ขึ้นมาใหม่ ฉะนั้นยุโรปและอเมริกาจึงต้องตั้งตาคอยดูอย่างใจเต้น

ข้อที่ว่าประศาสโนบายของฮินเดนเบอร์กกับฮิตเลอร์ต่างกันนั้น คือว่า ถ้าฮินเดนเบอร์กได้เป็นประธานาธิบดีต่อไป ประศาสโนบายของเยอรมนีก็คงจะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ถ้านายฮิตเลอร์ได้เป็นประธานาธิบดีแล้ว สัญญาแวร์ไซย์ก็จะถูกกะทบกะเทือนอย่างแรง โดยฉะเพาะคือเยอรมนีจะไม่ยอมใช้ค่าปรับในการสงครามให้แก่ฝรั่งเศสอีกต่อไป ประศาสโนบายของฮิตเลอร์มีอยู่ดังนี้ ความเห็นของประชาชนชาวเยอรมนีจึงได้แตกต่างออกเป็นสองพวก พวกที่ไม่อยากให้เกิดสงครามก็โหวตให้ฮินเดนเบอร์ก พวกที่ไม่กลัวสงครามก็โหวตให้ฮิตเลอร์ พวกไหนจะมีเสียงมากกว่า เราจะได้เห็นกันในวันที่ ๑๐ เมษายนหน้า ความสำคัญในการเปลี่ยนตัวประธานาธิบดีเยอรมนีมีอยู่ดังนี้.

๓๑. ความยุ่งยากของแมนจูเรีย

(จากไทยใหม่ วันศุกรที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ข่าวเรื่องแมนจูเรียเป็นข่าวที่ทำความประหลาดใจให้แก่โลกอยู่เสมอ แมนจูเรียเป็นดินแดนที่ก่อให้เกิดการพิพาทระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ซึ่งทำความตกใจให้แก่โลกเป็นครั้งแรก ต่อมาญี่ปุ่นมาวุ่นวายอยู่ทางเซี่ยงไฮ้ แมนจูเรียก็ทำความประหลาดใจประกาศ

อิสสรภาพขึ้นทางโน้น ประกาศอิสสรภาพแล้วยังมีเรื่องประหลาดที่นายพลม้าเจียมซันศัตรูเก่าของญี่ปุ่น ได้ไปยืนโค้งคำนับกล่าวสุนทรพจน์ต้อนรับเจ้าปูยี่ประธานาธิบดีแมนจูเรีย ครั้นแล้วท่านนายพลผู้นี้ก็เข้ามายึดตำแหน่งสำคัญที่สุดของรัฐบาลใหม่ คือเป็นเสนาบดีกลาโหม เมื่อวานซืนนี้เอง ทหารเมืองเฮียลุงเกี๋ยงที่ม้าเจียมซันเป็นผู้ว่าราชการอยู่ได้ก่อการจลาจลขึ้น ม้าเจียมซันเองเป็นผู้ปราบเอาสงบราบคาบลงไป มาถึงบัดนี้มีข่าวใหม่ว่าทั้งทหารและพลเมืองจีนเป็นกบฏและก่อการจลาจลไปทั่วแมนจูเรีย และการจลาจลครั้งนี้ถึงกับมีนายทหารญี่ปุ่นถูกฆ่าตาย จึงต้องเข้าใจว่าจะไม่ใช่ของเล็กน้อย

ก่อนที่เราจะพิจารณาถึงเหตุการณ์ในแมนจูเรียโดยทั่วไปนั้น เราจะต้องลองคิดถึงเรื่องนายพลม้าเจียมซันเสียก่อน

ความเป็นไปอย่างแปลกประหลาดสำหรับคนผู้นี้ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นหลายข้อ คือ (๑) ในขณะนี้คนจีนกำลังมีสมานฉันท์ร่วมใจกันทั่วไป จะสามารถเป็นไปได้หรือที่นายทหารชั้นผู้ใหญ่ของจีน เช่นนายพลผู้นี้จะกลับใจทรยศต่อชาติจีนได้ง่ายๆ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นใหม่ๆ นายพลผู้นี้เองเป็นผู้ออกหน้ารบญี่ปุ่น ถึงกับประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในนามของตนเอง (๒) ตามธรรมดาในเมืองจีนเท่าที่เราเห็นมาแล้วโดยมาก ถ้ามีใครทรยศต่อชาติขึ้นจริง หรือแม้แต่ทำการฝ่าฝืนประศาสโนบาย

ของรัฐบาลกลางสักเล็กน้อย ก็ถูกประกาศออกนอกกฎหมาย และมีข่าวอีกทีกโครมคราม แต่ในเรื่องที่นายพลม้าเจียมซันไปเข้าข้างแมนจูเรียครั้งนี้ ไฉนรัฐบาลกลางของจีนจึงเงียบกริบ ไม่มีเสียงอะไรเลย และ (๓) ตั้งแต่เป็นชาติจีนมาในโลกโบราณกว่า ๕,๐๐๐ ปี ถึงแม้จะเคยรบพุ่งกันเองอย่างมากมาย ก็ดูเหมือนไม่เคยมีปรากฏเรื่องที่คนจีนเอาใจออกหากไปเข้ากับต่างด้าวให้เป็นการทรยศต่อชาติจีนทั้งชาติ นายพลม้าเจียมซันจะเป็นคนแรกที่ทำดังนี้หรือ ปัญหาเหล่านี้เราจะต้องตอบว่า "เป็นไปไม่ได้" หรืออย่างน้อยก็ว่า "ไม่น่าจะเป็นไปได้เลย" ก็ถ้าเช่นนั้นแล้ว เหตุไรนายพลม้าเจียมซันจึงกลายเป็นดังนี้ไปได้เล่า

เราไม่อยากจะตอบปัญหาข้อนี้ให้เด็ดขาด เพราะปัญหาการเมืองในสมัยนี้เป็นปัญหาที่ยากลำบากยิ่งกว่าสมัยใดๆ ยิ่งเป็นเหตุการณ์ในประเทศจีนด้วยแล้ว ก็ยิ่งยากลำบากกว่าประเทศไหนๆ ทั้งนั้น แต่เราอยากจะขอเตือนผู้อ่านของเราให้ทราบไว้ว่า ถึงแม้จีนเดี๋ยวนี้จะเป็นสมัยใหม่สักเพียงใดก็ดี การพิเคราะห์เรื่องการเมืองของจีนนั้น เราจะต้องระลึกถึงเรื่องสามก๊กอยู่เสมอ ขงเบ้งในเรื่องสามก๊กนั้นจะมีตัวจริงหรือไม่ก็ตาม แต่เมืองจีนตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงบัดนี้ มีคนชะนิดขงเบ้งอยู่เป็นอันมาก เรายังไม่อยากจะกล่าวว่า การที่นายพลม้าเจียมซันไปเข้าพวกกับแมนจูเรียนั้นเป็นกลของจีน เพราะถ้าเรากล่าวเช่นนั้น

เราก็จะกล้าเกินไป แต่ถึงอย่างไรเราก็ไม่คิดว่าการที่นายพลผู้นี้ไปเข้ากับแมนจูเรียนั้นเป็นความสุจริต และถ้าวันหนึ่งนายพลผู้นี้จะระเบิดกระทรวงกลาโหมของแมนจูเรียขึ้นมาแล้ว เราจะไม่ประหลาดใจเลย

ตั้งแต่แมนจูเรียได้ประกาศอิสรภาพขึ้นแล้ว ญี่ปุ่นเองก็รู้สึกว่าเหตุการณ์ในทางนั้นจะร้ายแรงยิ่งกว่าทางเซี่ยงไฮ้ จึงได้จัดการส่งทหารเข้าไปอีกถึง ๒ กองพล ญี่ปุ่นมีทหารอยู่ในเมืองจีนเท่าไรในเวลานี้ ไม่มีทางที่จะทราบแน่ได้ เพราะตามที่ปรากฏในข่าวโทรเลขหรือตามที่ชี้แจงกันในสันนิบาตชาตินั้น ก็ค้านกันเรื่อยมา คือจีนพยายามจะกล่าวให้มาก ญี่ปุ่นพยายามจะกล่าวให้น้อย แต่ตัวเลขที่ใกล้ความถูกต้องที่สุดนั้น เห็นจะเป็นว่าทหารญี่ปุ่นในเวลานี้อยู่ในเซี่ยงไฮ้ ๕ กองพล และอยู่ในแมนจูเรีย ๔ กองพล ญี่ปุ่นมีกำลังทหารบกรวมทั้งหมดในเวลาสงบถึง ๒๑ กองพล เวลาสงครามอาจระดมได้อีก ๒ เท่า เพราะฉะนั้นย่อมเป็นการแน่นอนว่า ญี่ปุ่นคงจะส่งทหารเพิ่มเติมเข้ามาในแมนจูเรียอีก

กรรมการของสันนิบาตชาติมาเหมาะเวลาเหลือเกิน แต่ทำไมจึงไปอยู่ที่เซี่ยงไฮ้ก็ไม่ทราบ ควรจะรีบไปแมนจูเรียในเวลานี้เพื่อให้แลเห็นการรบให้ประจักษ์แก่ตาตนเอง.

๑๒. อาฆาตศึกกลางเมืองในเยอรมนี

(จากไทยใหม่ วันจันทร์ที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ในหน้า ๖ ของหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉะบับวันพุธที่ ๑๖ เดือนนี้ เราได้บรรยายให้แลเห็นความล่อแหลมทางการเมืองของเยอรมนีว่ามีอยู่อย่างไร และในวันที่ ๑๐ เมษายนเดือนหน้า เราจะได้ทราบกันแน่ว่ายุโรปจะยังสงบอยู่ต่อไป หรือว่าจะเกิดมหาสงครามขึ้นใหม่

เมื่อก่อนมหาสงคราม เยอรมนีได้ดำเนินประศาสโนบายอย่างทหาร (Militarism) อย่างเต็มที่ คือเตรียมรบเรื่อยไป และปล่อยให้เคราะห์โชคของประเทศอาศัยกำลังของทหาร คือ เยอรมนีจะดีหรือชั่วก็ด้วยทหารอย่างเดียว ครั้นเมื่อเสร็จมหาสงครามแล้ว เยอรมนีได้เปลี่ยนประศาสโนบายอันนี้ คือ พยายามดำเนินในทางสงบ และพยายามจ่ายค่าปรับในการสงครามเรื่อยมา แต่นายฮิตเลอร์และคณะของเขาเห็นว่า เยอรมนีจะทนใช้ค่าเสียหายในการสงครามต่อไปไม่ไหว และประศาสโนบายของเยอรมนีจะต้องหันไปในทางทหาร (Militarism) อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งแปลว่าจะเลิกใช้หนี้สงครามและถ้าจะรบก็รบกัน

เมื่อก่อนหน้าวันเลือกประธานาธิบดี เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๓ เดือนนี้นั้น ก็มีข่าวประปรายว่าถ้านายฮิตเลอร์ไม่ได้รับเลือกในครั้ง

นี้ นายฮิตเลอร์กับพรรคพวก ก็จะเดินเป็นกองทัพเข้าสู่กรุงเบอร์ลินและแย่งเอาตำแหน่งประธานาธิบดีโดยพลการ เช่นเดียวกันกับที่มุสโสลินีได้ทำมาแล้วในอิตาลี ข่าวอันนี้ ชั้นแรกนายฮิตเลอร์ปฏิเสธว่าไม่มีมูลเลย แต่นับตั้งแต่ที่นายฮิตเลอร์แพ้โหวตฮินเดนเบอร์กในวันอาทิตย์ก่อนนั้นแล้ว ข่าวเรื่องฮิตเลอร์จะเดินทัพเข้าสู่เบอร์ลินนั้นกลายเป็นข่าวที่จะมีมูลขึ้น โทรเลขรอยเตอร์เมื่อวันที่ ๑๘ เดือนนี้ประกาศว่า เจ้าหน้าที่ของปรัสเซียได้จัดการระมัดระวังอย่างกวดขัน เพราะได้ค้นพบโครงการณ์ที่พรรคพวกนายฮิตเลอร์จะเข้าแวดล้อมกรุงเบอร์ลินในวันเลือกประธานาธิบดีคราวหน้า อนึ่งตามข่าวโทรเลขทรานซโอชั่น วันที่ ๑๗ เดือนนี้ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เบอร์ลินได้ทำการค้นในบ้านต่างๆ ที่สงสัยว่าจะเตรียมการอันนี้ ได้ค้นทั่วทั้งเบอร์ลินและเมืองที่สำคัญๆ เช่น โคโลญ, เอ๊กซ์ลาชาเปล, ฮาลล์, ฟรังฟอร์ต, อัลโตนา, คีล, แฮโนเวอร์, คาสเสล, แบรนเดนเบอร์ก, เคอนิคส์เบอร์ก และเดรสลาน และได้หลักฐานอันเป็นที่เชื่อได้แน่นอนว่า ได้มีการเตรียมพร้อมสำหรับจะเดินทัพเข้าเบอร์ลินจริงๆ เพราะค้นได้โครงการณ์ของพวกนี้ทั้งหมด โครงการณ์ที่ว่านี้ มีการกำหนดให้เดินทัพ, ตัดทางคมนาคม, ควบคุมการส่งสะเบียงอาหาร, ยึดร้านทำขนมปัง, และโทรศัพท์, โรงแสงสรรพาวุธของรัฐบาลและคลังเงินต่างๆ ในท้องที่ ตามโครงการณ์กำหนดว่าให้ผู้มีหน้า

ที่ต่างๆที่แบ่งปันกันไว้นั้นจัดการทันทีในเมื่อได้รับอาณัติสัญญาณ อาณัติสัญญาณนั้นจะส่งให้กันโดยทางโทรเลข บอกเป็นสัญญาณลับแต่เพียงว่า "ยายตายเสียแล้ว—แม็กซ์" เท่านั้นก็ได้เหมือนกัน

เวลานี้รัฐบาลได้ห้ามมิให้มีการประชุมทางการเมือง และมิให้แจกสมุดหนังสือหรือปิดประกาศใดๆที่เกี่ยวแก่การเมืองเลย เป็นอันขาด

ตามพฤติการณ์ที่กล่าวข้างต้นนี้ ย่อมแสดงว่านายฮิตเลอร์กำลังพยายามดำเนินการอย่างมุสโสลินี คือเมื่อเอาอำนาจในทางโหวตของราษฎรไม่ได้ ก็ต้องเอาโดยพลการ ทั้งนายฮินเดนเบอร์กและนายฮิตเลอร์ก็เป็นคนรักชาติด้วยกัน แต่มีวิธีดำเนินการไปคนละอย่าง มีความเห็นแยกกันไปคนละทาง ของใครจะดีกว่าใคร เป็นของที่ทราบไม่ได้จนกว่าจะทำให้เห็นผลกันลงไปจริงๆก่อน แต่การที่นายฮิตเลอร์จะเดินทัพเข้าเบอร์ลินตามอย่างนายมุสโสลินีนั้น นายฮิตเลอร์แน่ใจแล้วหรือว่าตัวดีเท่ากับมุสโสลินี ถึงแม้ว่าฮิตเลอร์จะดีเท่ามุสโสลินีก็ต้องจำไว้ข้อหนึ่งว่า ฮินเดนเบอร์กยังเป็นสันหลังหลักของเยอรมนีอยู่ และผลแห่งคะแนนโหวตที่แล้วมาย่อมแสดงให้เห็นชัดว่า พลเมืองของเยอรมนียังรักฮินเดนเบอร์กมากกว่าฮิตเลอร์เกือบเท่าตัว อีกประการหนึ่งรัฐบาลเยอรมนีในปัจจุบันนี้ ไม่บกพร่องอ่อนเพลียเหมือนอย่างรัฐบาลอิตาลี ในขณะที่มุสโสลินียกพวกเข้ากรุงโรม ข้อที่แตกต่างกัน

อย่างสำคัญก็คือการกระทำของมุสโสลินี เป็นการแย่งตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี ซึ่งยังมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่เหนือ เมื่อพวกมุสโสลินียกเข้ากรุงโรม คณะรัฐบาลเก่าได้ขอให้พระเจ้าแผ่นดินลงพระนามในประกาศว่า มุสโสลินีเป็นกบฏ พระเจ้าแผ่นดินไม่ยอมลงพระนาม มุสโสลินีจึงแย่งตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีได้โดยง่าย อนึ่งเนื่องจากที่ทางการของรัฐบาลอิตาลีบกพร่องเหลวไหลอยู่ในขณะนั้นมากมาย พอมุสโสลินีได้อำนาจก็จัดให้ดีขึ้น จึงมีผู้เลื่อมใสทันที แต่สำหรับเยอรมนีไม่มีลักษณะเช่นนั้นเลย รัฐบาลของฮินเดนเบอร์กมิได้บกพร่องอะไร ถึงฮิตเลอร์จะได้อำนาจก็จะไม่สามารถทำอะไรให้ดีขึ้น นอกจากจะตั้งหน้ารบ อนึ่งการแย่งตำแหน่งระหว่างฮินเดนเบอร์กกับฮิตเลอร์นั้น เป็นการต่อสู้ระหว่างบุคคลสูงสุดด้วยกันโดยไม่มีใครตัดสิน สิ่งที่จะตัดสินมีอย่างเดียวคืออาวุธ

เพราะฉะนั้น ถ้าฮิตเลอร์เดินกองทัพเข้ากรุงเบอร์ลินอย่างมุสโสลินีจริงแล้ว ความสำเร็จของฮิตเลอร์จะไม่ราบรื่นอย่างมุสโสลินีเลยเป็นอันขาด สงครามกลางเมืองของเยอรมนีจะมีขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย และลงท้ายก็จะเป็นสิ่งที่น่าอนาถใจสำหรับเยอรมนีเอง เยอรมนีกำลังอ่อนเพลียอยู่แล้ว จะมากระทบเหตุการณ์ร้ายแรงที่ทำให้อ่อนลงอีก จะเป็นอย่างสุนทรภู่ของเราว่า “เมื่อเกิดทุกข์แล้วมีหนำมาซ้ำเข็ญ” ในที่สุดจะเข้า

ตำราว่าอยู่ดีไม่ว่าดี ความยุ่งยากในทางการเมืองช่างเป็นข้อยุ่งเสียจริงๆ และความยุ่งยากของเยอรมนีในเวลานี้ก็เกิดจากปัญหาเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำนั่นเอง เมื่อไรเศรษฐกิจจะดีขึ้นหนอ.

๑๓. อนาคตของปัญหาเรื่องจีนและญี่ปุ่น

(จากไทยใหม่ วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ ๒๔๗๕)

ข่าวรุนแรงในเรื่องจีนกับญี่ปุ่นในเวลานี้ดูค่อยเบาบางลงไป ญี่ปุ่นถอนทหารบกบางกองบางเหล่ากลับไปญี่ปุ่นแล้ว เรือรบญี่ปุ่นตั้งยี่สิบลำก็กลับประเทศญี่ปุ่น อเมริกาเรียกกองทัพเรือของตัวกลับโดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องอยู่ทางนี้ต่อไป เพราะเหตุการณ์ทางเมืองจีนจะสงบแล้ว การประชุมโต๊ะกลมซึ่งเคยใช้สำหรับประเทศอินเดีย บัดนี้ได้นำมาใช้ในประเทศจีนและจะมีหรือได้มีแล้วที่เซี่ยงไฮ้ อะไรๆแสดงโฉมหน้าว่าการรบระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะสงบ และเป็นอันว่าขวัญของสันนิบาตชาติจะดีขึ้น

แต่ปัญหาข้อพิพาทระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะสงบได้จริงหรือไม่ เป็นเรื่องที่เราจะต้องพินิจพิเคราะห์ให้ดีสักหน่อย อย่าเพ่อรีบดีใจเกินไป

จนจะทั่งถึงบัดนี้ มีอะไรได้ก้าวหน้าไปบ้าง มีอะไรที่ทำให้หวังว่าข้อพิพาทระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะสงบไปได้ เราจะต้องตอบ

ว่าไม่มีเลย ทั้งสองฝ่ายได้หยุดรบกันไป แต่นั่นไม่แปลว่าเขาจะเลิกรบกัน ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมอาศัยปัญหา ๒ ประการคือ การประชุมโต๊ะกลมกับแมนจูเรีย

ในการประชุมโต๊ะกลมนั้น จีนได้ใช้นักการทูตที่ฉลาดที่สุดของจีน คือนายคูหรือที่เรียกกันโดยมากว่าเวลลิงตันคู ซึ่งได้เคยแสดงแต้มคูให้ฝรั่งหวาดกลัวมาแล้วหลายครั้ง ในการประชุมคราวหนึ่งในยุโรป เวลลิงตันคูได้เคยเถียงเอาหลอดบัลฟอร์อัครมหาเสนาบดีอังกฤษ ต้องซุดตัวลงนั่งและยอมแพ้อย่างราบ เวลลิงตันคูเคยแสดงฤทธิ์เดชของฝีปากมาครั้งหนึ่งในที่ประชุมกรุงวอชิงตัน เราคงจำกันได้ว่าเมื่อญี่ปุ่นตีเกียวเจาจากเยอรมันได้ในคราวมหาสงครามแล้ว ญี่ปุ่นจะเคลมเอามณฑลชานตุงไว้ในอารักขาของตน จีนได้อาศัยปากของเวลลิงตันคูเอาชานตุงรอดมาได้ ในการประชุมครั้งนี้ญี่ปุ่นก็ได้วางข้อไขอย่างเด็ดขาด ข้ออื่น ๆ บางทีจีนจะยอมได้ แต่ข้อสำคัญที่สุดคือที่จะให้จีนปราบการแอนตี้ญี่ปุ่น ข้อนี้ใคร ๆ ก็รู้อยู่ว่าเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ ถ้าหากจีนจะรับทำในข้อนี้ จีนต่อจีนก็จะต้องเชือดเนื้อกันเองอย่างขนานใหญ่ ผู้แทนของจีนในที่ประชุมโต๊ะกลมอาจจะตอบอย่างง่าย ๆ ว่า ถ้าญี่ปุ่นออกไปเสียจากเมืองจีนให้หมดแล้ว การแอนตี้ญี่ปุ่นก็จะสงบไปเองโดยมิต้องปราบ ถ้าจีนตอบดังนี้ญี่ปุ่นจะว่ากะไร การเจรจาในที่ประชุม

โต๊ะกลมนั้น ถึงอย่างไรก็จะต้องมาหยุดชะงักกันอยู่ตรงปัญหาข้อนี้

เราหันไปทางแมนจูเรีย จะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องแมนจูเรียในเวลานี้ยังมีความยุ่งยาก ที่จะต้องตัดเงื่อนเฉือนปมกันอีกหลายข้อ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งบางทีญี่ปุ่นเองจะไม่นึกฝันว่าจะเกิดขึ้น คือเรื่องการกบฏจลาจลต่อรัฐบาลใหม่ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลใหม่และญี่ปุ่นเองลำบากใจ เพราะมิได้เตรียมสู้อุปสรรคใหม่อันนี้ไว้ และในกาลต่อไปญี่ปุ่นก็จะต้องเสียเลือดเนื้อทางแมนจูเรียอีกเป็นอันมาก ญี่ปุ่นเองได้ประกาศใช้กฎอัยยการศึกแล้ว แปลว่าญี่ปุ่นจะเข้ารับผิดชอบในการปราบกบฏเอง พวกที่ก่อการกบฏโดยมากหรือทั้งหมดเป็นคนจีน จีนเองจะยอมให้ญี่ปุ่นอาศัยดินแดนแมนจูเรียสำหรับทำลายล้างคนจีนตั้งหลายล้านในประเทศนั้นหรือ

ทางญี่ปุ่นกับรัสเซียก็มีเงาที่ไม่สู้ดีมาอีก ข่าวว่าญี่ปุ่นเพิ่มกำลังทหารเข้าไปอีกมากมายทางพรมแดนรัสเซีย และรัสเซียก็กำลังหาว่าญี่ปุ่นให้กำลังอุดหนุนพวกทหารขาวของรัสเซีย ที่อพยพเข้ามาอยู่ในแมนจูเรียให้เป็นปรปักษ์ต่อรัสเซียเอง ปัญหาเหล่านี้ยังคลุมเคลืออยู่ทั้งนั้น

รวมความว่าปัญหาเรื่องจีนกับญี่ปุ่นยังมิได้ก้าวหน้าไปเท่าไร จะว่าไม่ได้ก้าวหน้าไปเลยก็ว่าได้ เวลานี้เป็นแต่พักรบ แต่จะพักกันไปได้นานสักเท่าไรก็ทราบไม่ได้ การที่ญี่ปุ่นถอนทหารจาก

เซี่ยงไฮ้ก็เหมือนว่าไม่ได้ถอน เพราะทหารบกก็ถอนเอาไปเพียงเล็กน้อย ส่วนเรือรบนั้นใคร ๆ ก็เห็นได้ว่า ญี่ปุ่นไม่จำเป็นต้องมีเรือรบอยู่ทางเซี่ยงไฮ้เลย จะต้องมีเรือรบไว้ทำไมในเมื่อมีทหารบกอยู่บนบกแล้วตั้งห้ากองพล ถ้าถอนเอาไปไว้ทางเกาหลีจะดีกว่า เพราะทางแมนจูเรียนับวันจะสำคัญขึ้นทุกที.

๑๔. ตัวงิ้วที่ชูโรง

(คัดจากไทยใหม่ วันจันทร์ที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕)

"แต่เราอยากจะขอเตือนผู้อ่านของเราให้ทราบไว้ว่า ถึงแม้จีนเดี๋ยวนี้จะเป็นสมัยใหม่สักเพียงไรก็ดี การพิเคราะห์เรื่องการเมืองของจีนนั้น เราจะต้องระลึกถึงเรื่องสามก๊กอยู่เสมอ ขงเบ้งในเรื่องสามก๊กจะมีตัวจริงหรือไม่มีก็ตาม แต่เมืองจีนตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงบัดนี้ มีคนชะนิดขงเบ้งเข้าอยู่เป็นอันมาก เรายังไม่อยากจะกล่าวว่า การที่นายพลม้าเจียมซันไปเข้าพวกกับแมนจูเรียนั้นเป็นกลของจีน แต่ถึงอย่างไรเราก็ไม่คิดว่าการที่นายพลผู้นี้ไปเข้ากับแมนจูเรียนั้นเป็นการสุจริต และถ้าวันหนึ่งนายพลผู้นี้ จะระเบิด กระทรวงกลาโหม ของแมนจูเรีย ขึ้นมา แล้วเราจะไม่ประหลาดใจเลย"

ข้อความข้างบนนี้มีปรากฏในบทนำของ "ไทยใหม่" ฉะบับ

วันศุกรที่ ๑๘ มีนาคม ศกก่อน ในขณะที่แมนจูเรียประกาศอิสรภาพขึ้นใหม่ ๆ และนายพลม้าเจียมซันเข้ากับแมนจูเรีย ถึงกับได้เป็นเสนาบดีกลาโหมของรัฐบาลแมนจูเรียใหม่ ข้อความที่เรากล่าวนั้นเป็นคำทำนาย ถึงแม้ว่าประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของหนังสือพิมพ์ในโลกนี้จะสำคัญอยู่ที่การทำนายการเมืองล่วงหน้าก็ดี ในเวลาที่เราเขียนข้อความนั้น เราก็รู้สึกหวาดหวั่น เพราะเป็นการทำนายอย่างกล้าเกินไป.

แต่มาบัดนี้ความหวาดหวั่นอันนั้นได้หายไป เพราะเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นจริงตามที่เราทำนายไว้.

ในเช้าวันศุกรที่ ๑๕ เมษายน "ไทยใหม่" ได้รับโทรเลขจากประเทศจีนโดยตรงว่า "การที่ม้าเจียมซันได้ยอมสมาคมกับญี่ปุ่นและปูยีนั้น ก็เพราะอยากรู้ความเป็นไปของญี่ปุ่น ต้องฝ่าอันตรายโดยเอาชีวิตเข้าแลก สำหรับตัวเขาเอง ถ้าเขามีชีวิตอยู่ตราบใด เขาจะต้องเป็นสัตรูต่อญี่ปุ่นตราบนั้น" ข่าวโทรเลขอันนี้เราได้นำลงในหน้า ๔ ของหนังสือพิมพ์ฉะบับวันที่ ๑๖ เดือนนี้แล้ว

ในตอนบ่ายวันที่ ๑๕ นั้นเอง ก็มีข่าวโทรเลขทรานซโอชั่นส่งมาจากกรุงปักกิ่งแต่วันที่ ๑๔ ว่า มณฑลไฮลุงเกียงซึ่งนายพลม้าเจียมซันเป็นผู้ว่าราชการอยู่นั้น ได้ประกาศอิสรภาพ และได้ยกเมืองฮิซาฮาร์เมืองเอก ของมณฑลไฮลุงเกียง เป็นนครหลวงรัฐบาลใหม่นี้

เป็นอันว่าในสภาพการณ์ของเมืองจีนในเวลานี้ การประกาศอิสสรภาพเป็นของสมสมัย ตั้งแต่เกิดปัญหาข้อพิพาทในเรื่องจีนกับญี่ปุ่นมา ก็มีแต่เรื่องประกาศอิสสรภาพกันเรื่อยไป แมนจูเรียตั้งต้นขึ้นก่อน มณฑลชานตุงเป็นที่ ๒ จังหวัดวูสุงเป็นที่ ๓ และไฮลุงเกียงเป็นที่ ๔ บางทีก็จะมีที่ ๕-๖-๗ ต่อ ๆ กันไป รัฐบาลกลางของจีนคงจะรู้สึกเบื่อหน่าย และคงไม่จัดการอย่างไรกับพวกประกาศอิสสรภาพ นอกจากแมนจูเรีย การที่รัฐบาลกลางของจีนไม่ตื่นเต้นในเรื่องประกาศอิสสรภาพใหม่ ๆ เหล่านี้ บางทีจะเป็นเพราะรัฐบาลกลางของจีนจะเห็นเสียว่า การประกาศอิสสรภาพ เป็นแต่เพียงกิฬาสมัยใหม่ชะนิดหนึ่งเท่านั้น มณฑลใดที่ประกาศขึ้นแล้ว ก็ไม่เป็นภัยแก่รัฐบาลกลางอย่างไร ถึงแม้มณฑลชานตุงเอง ที่ว่าเป็นรั้วกั้นกลางระหว่างจีนส่วนใหญ่กับแมนจูเรียนั้น ถึงจะประกาศอิสสรภาพขึ้น และจีนจะยกกองทัพทหารเข้าไป กองทัพของชานตุงจะออกต้านหน้าหรือ เราเห็นว่าจะเป็นไปได้ยาก ตราบใดที่ยังมีศัตรูต่างด้าวอยู่ในแผ่นดินของจีน จีนต่อจีนคงไม่รบกันเอง นอกจากเป็นอุบัติเหตุพิเศษโดยแท้ เมื่อศัตรูต่างด้าวไปพ้นจากแดนของจีนหมดแล้วและจีนอยู่ว่าง ๆ นั่นแหละเขาจึงจะรบกันใหม่ เป็นการประลองยุทธที่ใช้กะสุนจริง

แต่อิสสรภาพอันไหนไม่น่าสังเวชเท่ากับอิสสรภาพของวูสุง

จังหวัดหรืออำเภอเล็กนิดเดียวเท่านั้น ก็ประกาศอิสสรภาพขึ้นมาได้ อิสสรภาพของวูสุงคงจะมีอายุอยู่ได้เท่าที่กองทัพญี่ปุ่นมีอยู่ในเซี่ยงไฮ้ แต่ญี่ปุ่นจะเก็บกองทัพไว้ในเซี่ยงไฮ้ได้นานเท่าไรก็ยังไม่แน่ เวลานี้ถึงแม้จะไม่มีใครขอให้ถอน ญี่ปุ่นก็ถอนกองทัพของตนเองไปหมดแล้ว ญี่ปุ่นต้องถอนไป เพราะโฉมหน้าอันน่ากลัวของการสงครามอยู่ทางแมนจูเรีย และวลาดิวอสต๊อก

ข่าวที่ว่าญี่ปุ่นกับรัสเซียจะมีข้อพิพาทกันนั้น ก็ไม่พ้นจากเรื่องนายพลม้าเจี๋ยมซันไปเหมือนกัน ข่าวโทรเลขอินโดปาซิฟิเมื่อวันที่ ๑๖ เดือนนี้ว่า นายพลม้าเจี๋ยมซันได้ทำการติดต่ออย่างลับ ๆ กับรัสเซีย แต่ข่าวอันนี้รัฐบาลมอสโคได้ปฏิเสธว่าไม่มีมูลความจริง การปฏิเสธนั้นไม่เป็นการยาก แต่เราทราบกันอยู่แล้วว่า ถ้าไม่มีเหตุก็ไม่มีผล เพราะฉะนั้นนายพลม้าเจี๋ยมซันผู้นี้ต้องนับว่าเป็นดวงหน้าที่เด่นอยู่ในเหตุการณ์ของญี่ปุ่นในเวลานี้ แต่จะเด่นอยู่ได้สักเพียงไรก็ทราบไม่ได้ คงเป็นการแน่นอนแต่ว่านายพลม้าเจี๋ยมซันผู้นี้เป็นตัวงิ้วที่ชูโรงอยู่ในเรื่องบู๊ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น.

๑๕. ฮิตเลอร์พ้องฮินเดนเบอร์ก

(คัดจากไทยใหม่ วันยังการที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕)

โลกยิ่งใหม่เข้า ของแปลกก็ยิ่งมากขึ้น คดีแปลก ๆ ใน

โรงศาลก็มีมากขึ้นตาม ๆ กัน และบัดนี้มีคดีที่แปลกที่สุดซึ่งนาน ๆ จะมีสักครั้งหรือยังไม่เคยมีเลย คือ คดีที่ประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์ก ถูกนายฮิตเลอร์ฟ้อง ในกิจการที่ประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กกระทำไปตามหน้าที่ ข่าวอันนี้ปรากฏในโทรเลขอินโดปาซิฟิภาษาฝรั่งเศสซึ่งเราได้แปลลงในหน้ากระดาษของเราเมื่อวานนี้แล้ว

มูลกรณีที่เกิดฟ้องร้องกันในเรื่องนี้ ผู้อ่านของเราคงทราบอยู่แล้วโดยมาก คือนายฮิตเลอร์กับจอมพลฮินเดนเบอร์กเป็นคู่แข่งขันในการแย่งตำแหน่งประธานาธิบดีกันครั้งนี้ ทั้งสองคนมีความเห็นในทางการเมืองผิดตรงกันข้าม ฮินเดนเบอร์กซึ่งเป็นจอมทหารใคร่จะดำเนินประศาสโนบายในทางสงบ และจะพยายามใช้หนี้สินค่าปรับในการสงครามเมื่อครั้ง๑๕ ปีมาแล้วให้หมดไป ส่วนฮิตเลอร์ซึ่งเป็นพลเรือนกลับมีนโยบายในทางรบพุ่ง คือถ้าฮิตเลอร์ได้อำนาจขึ้นแล้วก็จะเลิกใช้หนี้สงครามและถ้าหากใครไม่พอใจก็รบกันใหม่ คณะการเมืองของฮิตเลอร์เป็นคณะใหญ่สำคัญยิ่ง เรียกว่าคณะโซเชียลิสต์สำหรับชาติ เขียนในภาษาเยอรมันว่า "Nationalsozilisten" หรือเรียกอย่างย่อคือ เอาตัวต้นกับตัวกลางมาผะสมกันเป็น "Nazi - นาซี" คณะนาซีเดินแบบฟาซิสต์ของอิตาลีมากที่สุด จนถึงกับตั้งกองทัพของตัวเอง และเตรียมการที่จะยกเข้ารุกรุงเบอร์ลิน แต่เป็นคราวเคราะห์ดีที่

รัฐบาลจับและระงับการตระเตรียมอันนี้ไว้เสียก่อนหน้าเวลาเลือกประธานาธิบดีครั้งที่ ๒ ถ้าหาไม่ก็คงจะเกิดศึกกลางเมืองขึ้นในเยอรมนี ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ที่แล้วมานั้นแล้ว

เมื่อการเลือกครั้งที่ ๒ ได้เสร็จสิ้นลงและประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กได้ชัยชะนะอย่างเด็ดขาดแล้ว ฮิตเลอร์ก็ร้องว่าการเลือกครั้งนี้ไม่ยุตติธรรม การที่ประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กสั่งห้ามการโฆษณา การแสดงปาฐกถา กล่าวสุนทรพจน์ หรือเข้าจับกุมทุกบ้านช่องที่เตรียมการสนับสนุนฮิตเลอร์ หรือโครงการณ์ประศาสโนบายของฮิตเลอร์นั้น เป็นการมัดมือชกกันแท้ๆ ส่วนโครงการณ์ของฮิตเลอร์ที่ว่าจะเดินทัพเข้าเบอร์ลินนั้นก็เงียบไป จนประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กได้ออกกฎหมายสั่งยุบกองทัพของฮิตเลอร์เสียเมื่อวานซืนนี้

การที่ฮินเดนเบอร์กได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีนั้น ก็เป็นเครื่องพยากรณ์ว่า ยุโรปตอนกลางจะคงอยู่ในความสงบต่อไปได้อีก แต่จะนานเท่าไรก็ทราบไม่ได้ ประเทศทั้งหลายในยุโรปที่ไม่อยากให้มีการสงครามก็คงพากันเบาใจไปได้พักหนึ่ง แต่การหยุกหยิกยุ่งยากในระหว่างคนสำคัญทั้งสองของเยอรมนีที่ต่างคนต่างรักชาติด้วยกันต่างคนต่างคิด จะทำการที่ตนเห็นว่าเป็นความดีแก่ชาติ แต่วิธีดำเนินการของเขาผิดตรงกันข้าม ย่อมทำให้เลเห็นว่าฐานะของเยอรมนียังตกอยู่ในฐานะที่ลำบากมาก

ปัญหาที่น่าคิดในเวลานี้ก็คือ เหตุไรประธานาธิบดีจึงถูกฟ้องในกิจการที่ตนทำไปในหน้าที่ได้ และเมื่อถูกฟ้องดังนี้แล้ว ผลจะเป็นอย่างไรต่อไป ปัญหาข้อต้นนั้นตอบได้ง่าย คือประธานาธิบดีไม่ใช่บุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในประเทศ ประธานาธิบดีเป็นแต่หัวหน้าพนักงานที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย อำนาจสูงสุงของเยอรมนีอยู่กับ Reichstag คือรัฐสภาที่จะออกกฎหมายวางระเบียบการทุกอย่างในประเทศ

จริงอยู่ การที่ประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กสั่งยุบกองทัพของฮิตเลอร์นั้น ก็ได้ทำไปโดยอาศัยอำนาจตามธรรมนูญ ซึ่งให้สิทธิแก่ประธานาธิบดีที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อความปลอดภัยของประเทศ ถึงแม้ว่าการกระทำอันนั้นจะถึงกับต้องใช้กำลังทหารก็ดี เมื่อพิเคราะห์ดูตามนี้ก็ไม่น่าจะเป็นเหตุให้ฟ้องร้องกันได้ แต่เราทราบแน่ว่า ไม่ว่าธรรมนูญหรือกฎหมายข้อใดๆย่อมเกิดมีปัญหาจะเถียงกันได้เสมอ การที่ประธานาธิบดีสั่งยุบกองทัพของฮิตเลอร์นั้น เป็นการล่อแหลมพาดพิงไปในทางการเมือง เพราะกองทัพของฮิตเลอร์ไม่ใช่กองทัพธรรมดาที่จริงเป็นคณะการเมืองคณะหนึ่งซึ่งมีฮิตเลอร์เป็นประมุข การสั่งล้มกองทัพของฮิตเลอร์เท่ากับเป็นการสั่งล้มคณะการเมืองคณะหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีปัญหาในทางกฎหมายเกิดขึ้นว่า ในประเทศที่ปกครองโดยรัฐสภานั้น ประธานาธิบดีหรือคณะรัฐบาลจะสั่งยุบคณะการ

เมืองได้หรือไม่ และคดีอันแปลกประหลาดนี้ก็จะเป็นคดีตัวอย่างของโลกต่อไป

คดีของฮิตเลอร์ได้ยื่นฟ้องต่อศาลเมืองไลปซิค ถ้าหากว่าศาลไม่เห็นเป็นคดีบ้าหลังไปแล้ว เรื่องนี้ก็คงจะต้องขึ้นมาชำระกันบนรัฐสภา ซึ่งเป็นศาลพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอันเกี่ยวแก่ตัวประธานาธิบดีได้

การสั่งยุบกองทหารของฮิตเลอร์นั้น ก็จำเป็นจะต้องระลึกเหมือนกันว่าฮิตเลอร์อาจตั้งกองทหารขึ้นได้ใหม่ และเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนวิธีการเสีย เพราะฉะนั้นในข่าวโทรเลขอินโดปาซิฟิที่เราได้รับเมื่อวันที่ ๑๖ เดือนนี้จึงมีต่อไปว่า ประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กได้ขอให้รัฐบาลสั่งห้ามมิให้มีการตั้งกองทัพอันใดอันหนึ่งขึ้นในทำนองกองทัพของฮิตเลอร์นั้นอีกต่อไป ส่วนคณะการเมืองอื่น ๆ ที่ดำเนินการอย่างกองทหาร เช่นคณะหมวกเหล็กนั้น กองทหารของพวกนี้ก็จะต้องถูกยุบเสียด้วย

ทั้งนี้คือปัญหาอันยากลำบากในวงการเมืองของเยอรมนี และเป็นความแข่งดีในระหว่างบุคคลสองคนคือ ฮินเดนเบอร์กกับฮิตเลอร์ ฮินเดนเบอร์กเป็นคนสำคัญของเยอรมนีมากเพียงไรเราทราบกันดีอยู่แล้ว ส่วนฮิตเลอร์นั้นชั้นเดิมก็เงียบ ๆ อยู่ พึ่งจะมาเชิดหน้าชูตาขึ้นในครั้งนี้เอง เมื่อเราได้เห็นคะแนนการเลือกประธานาธิบดีเยอรมนีในครั้งนี้แล้ว เราจะรู้สึกทันทีว่า

นอกจากประธานาธิบดีฮินเดนเบอร์กแล้ว จะไม่มีใครสามารถเอาชะนะฮิตเลอร์ได้เลย ยุโรปตอนกลางคงจะสงบอยู่ได้ต่อไปตราบเท่าที่ฮินเดนเบอร์กยังครองอำนาจอยู่ได้ แต่เราต้องไม่ลืมว่าฮินเดนเบอร์กเกิดตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๐ นับถึงบัดนี้ถึง ๘๕ ปีแล้ว ถ้าสิ้นบุญท่านผู้นี้ลงไปในเวลานี้จะหาคนมาแข่งแย่งตำแหน่งฮิตเลอร์ในคราวหน้าอีกก็เห็นจะยากเต็มที ยังมีคนสำคัญของเยอรมนีอีกคนหนึ่งคือ บรูนิง อัครมหาเสนาบดีในเวลานี้ ซึ่งอังกฤษชมเชยว่าเป็นอัครมหาเสนาบดีที่สำคัญที่สุดตั้งแต่สมัยบิสมาร์กลงมา แต่ท่านผู้นี้ก็ยังมีพวกพ้องน้อยเกินไป ฉะนั้นถ้าดาราฮินเดนเบอร์กดับ ดาราฮิตเลอร์ก็จะเด่นอยู่ดวงเดียว และสันติภาพของยุโรปก็น่าจะแตกทำลายลงอีกครั้งหนึ่ง.

๑๖. สถิติพลเมืองของญี่ปุ่น

(คัดจากไทยใหม่ วันศุกรที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕)

รัฐบาลญี่ปุ่นได้พิมพ์สถิติพลเมืองของญี่ปุ่นออกประกาศเมื่อเร็ว ๆ นี้ มีตัวเลขที่น่าใส่ใจอยู่เป็นอันมาก และการพิจารณาตัวเลขเหล่านี้ บางทีจะช่วยให้เราทำนายอนาคตของญี่ปุ่นได้บ้าง

ตามสถิติเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคมปีกลายนี้ พลเมืองญี่ปุ่นทั่วมหาอาณาจักร เป็นจำนวนทั้งหมด ๙๐ ล้าน อยู่ในประเทศญี่ปุ่นเอง

๖๕ ล้าน ในเกาหลี ๒๑ ล้าน ในเกาะไต้หวันหรือฟอร์โมซา ๔ ล้านครึ่ง อยู่ในสกาเลียน ๓ แสน ในมณฑลกวางตุ้งล้านสามแสน สำหรับในประเทศญี่ปุ่นเองนั้น จำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็วอย่างน่าหวาดเสียว ใน พ.ศ. ๒๔๓๑ ญี่ปุ่นมีพลเมืองเพียง ๔๐ ล้าน ต่อมาอีก ๔๔ ปี มีพลเมืองเป็นจำนวน ๖๕ ล้าน แปลว่าเพิ่มขึ้นถึง ๒๕ ล้านใน ๔๔ ปี หรือคิดอย่างหยาบ ๆ ได้ปีละครึ่งล้าน แต่อันที่จริงใน ๕ ปีหลังพลเมืองของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นปีละล้านเรื่อย ๆ มา ฉะนั้นปัญหาเรื่องพลเมืองคับคั่งเกินควรนั้นจึงเป็นปัญหาสำคัญมากสำหรับญี่ปุ่น และถ้าญี่ปุ่นไม่มีที่ระบายพลเมืองออกไปนอกเขตต์ญี่ปุ่นสักปีละล้านแล้ว ญี่ปุ่นก็จะไม่มีแผ่นดินจะอยู่อย่างแน่นอน

การที่พลเมืองเพิ่มขึ้นนั้นไม่ว่าในประเทศใด มีเหตุผลอยู่อย่างเดียวกัน คือเกิดมากกว่าตาย การที่พลเมืองของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นมากกว่าประเทศใด ๆ นั้น ไม่ใช่เพียงเพราะเหตุที่พลเมืองของญี่ปุ่นเกิดมากกว่าประเทศอื่นเท่านั้น ยังเป็นเพราะคนอายุยืนของญี่ปุ่นมีมากด้วย ตามสถิติที่พิมพ์ขึ้นใหม่นี้ ญี่ปุ่นมีคนอายุมากกว่า ๗๐ ปีอยู่ ๕ แสนคน อายุตั้งแต่ ๗๕ ถึง ๗๙ ปี ๕ แสนคน ตั้งแต่ ๘๐ ถึง ๘๔ ปี ๒ แสนคน ตั้งแต่ ๘๕ ถึง ๑๐๐ ปี มีอยู่ ๑,๕๐๐ คน และที่มีอายุเกินกว่า ๑๐๐ ปีขึ้นไป มีอยู่ถึง ๑๘๗ คน

เรื่องที่สะดุดใจเราอีกอย่างหนึ่งก็คือ ในจำนวนพวกอายุยืน

มากๆ นี้ มีผู้หญิงมากกว่าผู้ชายและมากกว่ากันมาก เช่นในจำนวนคนอายุตั้งแต่ ๙๐ ขึ้นไปถึง ๙๔ ปีนั้น มีผู้ชายเพียง ๓,๐๐๐ แต่ผู้หญิงถึง ๙,๐๐๐ ในจำนวนคนมีอายุตั้งแต่ ๙๕ ขึ้นไปถึง ๑๐๐ ปี มีผู้ชายเพียง ๔๐๐ มีผู้หญิง๑,๐๐๐เศษ และในจำนวนคนที่มีอายุเกินกว่า ๑๐๐ ปีนั้น มีผู้ชายเพียง ๔๘ มีผู้หญิงอยู่ ๑๓๙ คน มากกว่ากันตั้งสองเท่าเสมอ ตามธรรมดาในประเทศอื่นๆ ผู้หญิงย่อมมีอายุสั้นกว่าผู้ชาย เพราะการคลอดบุตรเป็นเครื่องตัดทอนอายุของสตรีให้สั้นลง แต่ประเทศญี่ปุ่นกลับตรงกันข้าม และข้อที่น่าทึ่งอีกอย่างหนึ่ง คือ คู่ผัวเมียที่ยังอยู่ด้วยกันจนอายุกว่าร้อยด้วยกันทั้งผัวและเมียนั้น ในเวลานี้มีอยู่ถึง ๗ คู่

พลเมืองของญี่ปุ่นมีชายมากกว่าหญิง ในจำนวนพลเมือง ๖๕ ล้านนั้น เป็นผู้ชาย ๓๓ ล้าน เป็นผู้หญิง ๓๒ ล้าน แปลว่ามีผู้ชาย ๑๐๒ คน สำหรับผู้หญิง ๑๐๐ คน ฉะนั้นหญิงโสดต้องมีมากกว่าชายโสด สถิติของการแต่งงานก็น่าขบขันไม่น้อย คือในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้น มีหญิงที่เริ่มแต่งงานเมื่ออายุเกินกว่า ๕๐ ปีแล้วถึง ๔,๔๒๖ คน และที่เริ่มแต่งงานเมื่ออายุเกินกว่า ๖๐ ปีแล้วถึง ๑,๑๓๘ คน นี่กล่าวฉะเพาะฝ่ายหญิง ส่วนการแต่งงานที่ฝ่ายชายมีอายุเกินกว่า ๖๐ ปีนั้นมีอยู่กว่า๔,๐๐๐ คน จำนวนสตรีที่แต่งงานมากที่สุด คือตั้งแต่อายุ ๒๐ ถึง ๒๔ ในปีที่กล่าวนี้มีอยู่ ๒๕๐,๐๐๐ คน ส่วนชายนั้นไปแต่งงานมากในระหว่าง

อายุ ๒๕ ถึง ๓๐ อนึ่งตามตัวเลขเรื่องแต่งงานนี้ปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้น มีสตรีอายุต่ำกว่า ๑๕ แต่งงาน ๒๗ คน และมีผู้ชายอายุต่ำกว่า ๑๙ แต่งงาน ๑๐,๖๑๗ คน พวกนี้คงมีภรรยาที่อายุสูงกว่าตนแทบทั้งนั้น

อาชีพของญี่ปุ่นนั้น ปรากฏตามตัวเลขที่มากที่สุดคือพวกกสิกร มี ๒๗ ล้าน รองลงมาคือพวกอุตสาหกรรม มี ๑๐ ล้าน ทำการค้าขาย ๗ ล้าน พวกอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่สู้สำคัญ ควรสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้หญิงกับผู้ชายทำงานเท่า ๆ กัน เกือบทุกแผนกมีหญิงกับชายทำงานเท่า ๆ กันเสมอ

ส่วนสถิติการตายนั้น สำหรับประเทศญี่ปุ่นเราต้องไม่ลืมว่านอกจากการตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ แล้ว ญี่ปุ่นยังมีโรคสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือโรคฆ่าตัวตาย ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ มีจำนวนคนญี่ปุ่นฆ่าตัวตาย ๑๒,๗๔๐ คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ชาย ๗,๙๑๔ คน ผู้หญิงใจกล้าน้อยกว่าผู้ชายหน่อย มีฆ่าตัวตายเพียง ๔,๘๑๒ คน

สำหรับการแลกเปลี่ยนที่อยู่กับต่างประเทศนั้น ญี่ปุ่นได้เปรียบเพื่อนบ้านอยู่มาก คนญี่ปุ่นเข้าไปอยู่ในอาณาเขตต์จีนถึง ๒๗๐,๐๐๐ แต่จีนเข้าไปอยู่ในญี่ปุ่นได้เพียง ๒๙,๐๐๐ คนเท่านั้น ญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในกรุงสยาม ๒๔๙ คน แต่มีคนไทยเข้าไปอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเพียง ๑๙ คน รวมทั้งคณะทูต คนญี่ปุ่นเข้าไปอยู่อเมริกาเกือบสามแสน แต่ชาวอเมริกัน (ทั้งเหนือ

และใต้) เข้าไปอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเพียง๒,๐๐๐

ตัวเลขที่แจกจ่ายมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นความแปลกประหลาดอัศจรรย์ของประเทศญี่ปุ่น เป็นเครื่องทำนายอย่างแน่ชัดว่าญี่ปุ่นจะมีเนื้อที่บรรจุคนเพียงเท่าที่มีอยู่ในบัดนี้ไม่ได้ ญี่ปุ่นจำเป็นต้องขยายตัวขยายอำนาจออกไป และการที่ญี่ปุ่นต้องขับเคี่ยวกับเหตุการณ์ในเมืองจีนเวลานี้ ก็เพราะความจำเป็นบังคับให้ต้องขยายหาที่ให้พลเมืองของตนทำกิน.

๑๗. ประธานาธิบดีฝรั่งเศส

(คัดจากไทยใหม่ วันอังคารที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

เรื่องประธานาธิบดีดูแมร์ถูกยิงจนถึงแก่กรรมนั้น เป็นเรื่องที่น่าสงสาร เพราะประธานาธิบดีดูแมร์มีลักษณะเป็นพระมากกว่าเป็นรัฐบุรุษ คนฝรั่งเศสทั้งประเทศนิยมนับถือ และคนต่างประเทศก็ไม่เกลียดชัง เพราะเหตุที่นายดูแมร์ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับประศาสโนบายภายนอกมากนัก และข้อที่อนาถใจกันมากก็คือบุตรชายของนายดูแมร์ไปรบเมื่อมหาสงครามที่แล้วมา และตายในสมรภูมิถึง ๔ คน ความเสียสละอันนี้กระทำให้นายดูแมร์ได้รับความเคารพนับถือของมหาชน จนได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี และลงท้ายก็ถึงวาระของนายดูแมร์เองที่ต้องถูกลูกปืน

อย่างลูกชายบ้าง

คนที่ฆ่านายดูแมร์นั้นต้องเป็นคนบ้าอย่างแน่นอน เพราะคนดีจะไม่ทำเลย แต่บ้าชะนิดนี้เป็นบ้าที่น่ากลัวมาก เพราะบ้าอย่างไม่มีใครนึก ไม่มีใครรู้ว่าบ้า นายดูแมร์ไปดูงานประกวดหนังสือ ก็ไม่ได้ไปคนเดียว นายตำรวจชั้นสูงคนหนึ่งติดตามไปคอยระวังภัย แต่ถึงกะนั้นก็ยังไม่คุ้มภัย นายตำรวจผู้นั้นเองเป็นคนจับผู้ร้ายได้ แต่ก็ถูกยิงบาดเจ็บเหมือนกัน

ตำแหน่งประธานาธิบดีฝรั่งเศสเป็นตำแหน่งที่ไม่สนุกนัก ตั้งแต่เป็นรีปับลิกครั้งที่ ๒ มา ประธานาธิบดีที่ได้อยู่ครบกำหนด ๗ ปีมีเพียง ๔ คนคือ นายเอมิล ลูเบต์ นายอาร์มังค์ ฟาลิแอร์ นายเรมองด์ ปวงกาเร และนายดูแมก ที่ครบกำหนดออกไปเมื่อเร็วๆ นี้ นอกนั้นมี ๕ คนคือคนที่ ๑-๒-๓-๕-๑๑ ต้องมีเหตุขลุกขลักลาออกก่อนถึงกำหนด คนที่ ๔ (ซาดิ คาร์โนต์) ถูกฆ่าตาย คนที่ ๖ กับคนที่ ๑๐ ป่วยและถึงแก่กรรมก่อนถึงกำหนด ส่วนประธานาธิบดีดูแมร์ที่ถูกยิงตายครั้งนี้ เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๓ (สิบสาม) และก็มาหมดวาสนาเหมือนอย่างพระเจ้าอัลฟองโสที่ ๑๓ ที่ต้องออกจากราชสมบัติ เลข ๑๓ เป็นเลขร้ายกาจจริงๆ หรือถ้าขืนมีเหตุเช่นนี้บ่อยๆ เห็นจะไม่มีใครยอมเป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๓ หรือเป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ ๑๓ อีกกะมัง

ทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศทั้งหลายในยุโรป ได้พากัน

ไว้ทุกข์ให้นายดูแมร์ ในกรุงปารีสเองโรงละครทุก ๆ โรงที่รับเงินบำรุงจากรัฐบาล ได้รับคำสั่งให้งดการแสดงคืนหนึ่ง ในประเทศอิตาลีซึ่งกำลังไม่ชอบฝรั่งเศสอยู่ในเวลานี้ ก็ยังสั่งให้ลดธงสถานที่ทำการต่าง ๆ ลดลงครึ่งเสาทั้งหมด ที่ประชุมลดอาวุธที่เยนิวาต้องปิดชั่วคราว หนังสือพิมพ์เยอรมันทุกฉะบับ พากันแสดงความเสียใจและสงสารครอบครัวดูแมร์อย่างมาก

ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๔ นั้น เข้าใจกันว่าจะเป็นนายเลอบรังซึ่งเป็นนายกสภาเซเนตอยู่ในเวลานี้ ตามปกติผู้ที่จะเป็นประธานาธิบดีฝรั่งเศส มักจะต้องเป็นนายกเซเนตในเวลาที่รับเลือก และจะต้องเป็นคนเงียบ ๆ เรียบร้อย ไม่ทำอะไรฉูดฉาด คนที่เก่งฉูดฉาดไม่ค่อยได้เป็นประธานาธิบดี เพราะบุคคลชะนิดนี้ย่อมมีปาร์ตีโปลิติก คือ คณะการเมืองของตนอยู่ และคณะการเมืองอื่น ๆ ก็จะไม่เที่ยงธรรม ฉะนั้นโดยมากผู้ที่เป็นประธานาธิบดีจึงมักเป็นผู้สูงอายุ สงบเสงี่ยมเรียบร้อย เป็นที่นับถือของคนทั้งหลาย ไม่เป็นศัตรูคู่แข่งขันของใคร รวมความว่าต้องเป็นคนที่หวังกันว่าจะดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอยู่ให้ครบ ๗ ปีได้ โดยไม่มีอุปสรรค แต่ก็ยังไม่พ้นที่จะเกิดเหตุเช่นนายดูแมร์ ใครเลยจะคิดว่าจะมาถูกฆ่าตายเช่นนี้.

ลำดับประธานาธิบดีฝรั่งเศส

๑. นายติแอรส์ (ลาออกก่อนครบกำหนด)
๒. จอมพลมัคมาฮอง (ลาออกก่อนครบกำหนด)
๓. นายยูลส์ เกรวี (ลาออกก่อนครบกำหนด)
๔. นายซาดิ คาร์โนต์ (ถูกฆ่าตาย)
๕. นายเปริเอร์ (ลาออกก่อนครบกำหนด)
๖. นายเฟลิกซ์ฟอร์ (ถึงแก่กรรมก่อนครบกำหนด)
๗. นายเอมิล ลูเบต์
๘. นายอาร์มังด์ ฟาลิแอร์
๙. นายเรมองด์ ปวงกาเร
๑๐. นายปอล เดชาเนล (ถึงแก่กรรมก่อนครบกำหนด)
๑๑. นายมิลเลอรังด์ (ลาออกก่อนครบกำหนด)
๑๒. นายกาสตอง ดูแมก
๑๓. นายปอล ดูแมร์ (ถูกยิงตาย)

ประธานาธิบดีดูแมร์ เดิมเป็นอาจารย์สอนเศรษฐวิทยาในมหาวิทยาลัยกรุงปารีส และเคยเป็นเสนาบดีคลังในระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๘ และ ๒๔๓๙ ในเวลาที่เป็นเสนาบดีคลัง ท่านผู้นี้ได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายเรื่องภาษีรายได้ ต่อมาใน พ.ศ.๒๔๔๐ ได้รับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการอินโดจีน เมื่อกลับไปประเทศฝรั่งเศส

ได้รับเลือกเป็นสมาชิกในสภาเซเนต และได้เป็นเสนาบดีคลังอีก ๒ ครั้ง ใน พ.ศ.๒๔๖๔ และ พ.ศ.๒๔๖๘ แต่ไม่เคยได้เป็นอัครมหาเสนาบดี ใน พ.ศ.๒๔๗๐ ได้เป็นนายกสภาเซเนต และต่อมาก็ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี ท่านผู้นี้ได้แต่งหนังสือ ๒ เล่ม ให้ชื่อว่า "อินโดจีนฝรั่งเศส" เล่ม ๑ และ "หนังสือของลูกชายฉัน" อีกเล่ม ๑ เรื่องหลังนี้แต่งเป็นที่ระลึกสำหรับบุตรชาย ๔ คน ที่ถึงแก่ความตายในสงคราม

ในระหว่างที่เป็นผู้สำเร็จราชการในอินโดจีน นายดูแมร์ได้เข้ามากรุงสยามในเดือนเมษายน พ.ศ.๒๔๔๒ คือเมื่อ ๓๓ ปีมาแล้ว และเป็นรัชชกาลสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงพระปิยมหาราช และถึงแม้จะมิได้ทำการสำคัญอะไรกันก็ดี การที่ประธานาธิบดีดูแมร์ได้เข้ามาเยี่ยมกรุงสยามในครั้งกะนั้น ได้ทำความสัมพันธ์ในระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้ดีขึ้น และลบล้างปัญหาวุ่นวายในระหว่างประเทศทั้ง ๒ นี้ลงได้บ้าง ในขณะที่ท่านดูแมร์ได้รับพระราชทานเลี้ยงกับพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ได้ตรัสสุนทรพจน์มีข้อความตอนหนึ่งว่า "ข้าพเจ้าหวังว่า ท่านผู้สำเร็จราชการอินโดจีนผู้ที่ข้าพเจ้ามีความยินดียิ่ง ที่ได้ต้อนรับเป็นแขกของข้าพเจ้า คงมีความยินดีที่จะเรียนต่อท่านลูเบต์ (เอมิลลูเบต์ ประธานาธิบดีฝรั่งเศสคนที่ ๗) ว่าข้าพเจ้าปรารถนาที่จะมีไมตรีจิตต์อันแน่นแฟ้น และมีความเชื่อใจในกันและกันกับชาติใหญ่

ที่ท่านได้รับเลือกเป็นประมุข และได้รับความนิยมนับถืออยู่ทั่วไป"

ท่านดูแมร์ได้กล่าวสุนทรพจน์ตอบตอนหนึ่งว่า "ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกพระเดชพระคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นส่วนพระองค์ ที่ข้าพระพุทธเจ้าได้รับความรับรองในพระนครอันงดงาม ข้าพระพุทธเจ้าพยายามที่จะทำให้ความติดต่อในระหว่างกรุงสยามและอินโดจีน ซึ่งเป็นเมืองขึ้นอันกว้างใหญ่ของเราเป็นมิตรอันใกล้เคียงกัน และจะทำให้ความสัมพันธ์ฐานมิตรแน่นแฟ้น ในระหว่างรัฐบาลสยามกับฝรั่งเศส"

ต่อมา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศเธอ กรมพระยาเทววงศวโรปการ ได้ประทานเลี้ยงแก่ท่านดูแมร์ ในการเลี้ยงคราวนี้ท่านดูแมร์กล่าวว่า "ความชะนะชะนิดหนึ่งที่ข้าพเจ้าต้องการจะได้ คือความชะนะหัวใจของไทย ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าคิดว่า ข้าพเจ้าทำได้สำเร็จแล้ว เพราะเป็นธรรมดาเมื่อมีไมตรีต่อใครก็ย่อมได้รับไมตรีตอบ"

ข้อความข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ประธานาธิบดีดูแมร์เป็นข้าราชการชั้นสูงคนแรกของฝรั่งเศส ที่พยายามจะให้ไทยกับฝรั่งเศสดีกัน.

๑๙. อาการหนัก

(คัดจากไทยใหม่ วันเสาร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ข่าวโทรเลขทรานซโอชั่น ส่งจากรุงเบอร์ลินเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนนี้ บอกอาการหนักของโลกที่กำลังป่วยร่อแร่อยู่ด้วยเศรษฐกิจตกต่ำ

ตามข่าวโทรเลขนั้นว่า นายบรูนิง อัครมหาเสนาบดีเยอรมัน ได้กล่าวในสภาราษฎร์เยอรมันว่า "ความยุ่งยากในการเงินนั้นอาจจะกำเริบขึ้นได้โดยรวดเร็ว และต่อไปอีกเพียง ๒-๓ สัปดาห์ จะทำให้โลกตกอยู่ในฐานะที่ไม่มีทางที่จะออกได้"

ถ้อยคำเหล่านี้อาจจะรุนแรงมากเกินไป แต่ก็เป็นคำของมุขมนตรีที่สามารถที่สุดคนหนึ่งของยุโรป ในเวลานี้นายบรูนิงได้รับชมว่าเป็นอัครมหาเสนาบดีเยอรมันที่ดีที่สุดตั้งแต่บิสมาร์กมา ยังไม่เคยมีใครดีเท่านี้ เพราะฉะนั้นคำที่นายบรูนิงกล่าวนี้ เราจึงไม่ควรฟังหูไว้หู ควรฟังทั้งสองหูทีเดียว

นายบรูนิงกล่าวต่อไปว่า "ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหารือกับรัฐบุรุษหลายคนมาแล้ว บางคนมีหวังว่าสภาพของประเทศจะดีขึ้น แต่บัดนี้ก็เห็นกันแล้วว่าไม่เป็นผล ข้าพเจ้าไม่เกรงกลัวในการที่จะพูดออกมาตรง ๆ เพราะอันตรายได้แผ่ไพศาลไปทั่วทุกประเทศและทุก ๆ ตัวคน" นายบรูนิงได้ชมเชยคำพูดของนาย

ลอยยอร์ชที่กล่าวว่า "ถ้ารัฐบาลทุก ๆ ประเทศยกเลิกหนี้สินในทางการเมืองกันเสียแล้ว ทุก ๆ ประเทศก็จะมั่งมีมากกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้" และนายบรูนิงกล่าวต่อไปว่า "แต่เป็นเคราะห์ร้ายที่รัฐบาลต่าง ๆ ไม่ยอมให้เป็นดังนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เป็นการแน่นอนว่า เยอรมนีใช้หนี้ต่อไปไม่ได้แล้ว"

อนิจจา, มนุษย์เราเอ๋ย สิ่งที่เราสร้างขึ้นนั้น ลงท้ายมันก็ทำลายตัวเราเอง เราสร้างเงินขึ้นโดยคิดว่าเราฉลาด แต่บัดนี้ก็ผิดคาดเพราะเงินนั้นเองกลับเป็นเครื่องทำลายมนุษย์ แต่ก่อนมาการรบพุ่งกันเป็นแต่เพียงแย่งคนแย่งที่ดินหรือแย่งทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ แต่สมัยนี้การรบกันเป็นการแย่งเครดิตเป็นเจ้าหนี้ ให้ผู้แพ้ใช้เงินในภายหน้า แล้วก็พากันเดือดร้อนไปทั่วโลก

"จะทำให้โลกตกอยู่ในฐานะที่ไม่มีทางออก" คำของนายบรูนิงในข้อนี้เป็นคำกล่าวอย่างสุภาพ เพราะถ้าจะพูดกันอย่างตรงแท้แล้ว ก็ต้องพูดว่า "โลกจะตกอยู่ในฐานะที่จะทำอย่างอื่นไม่ได้นอกจากจลาจล" เพราะอะไรที่รุนแรงมีฤทธิ์เดชมันจะอั้นอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ เมื่อไม่มีทางให้มันออก มันก็จะต้องระเบิดออกมา รูปการณ์ของเยอรมนีมีหน้าตาที่น่ากลัวความระเบิดชะนิดนี้อยู่มาก และความระเบิดในเยอรมนีน่าจะหนีไม่พ้น ถ้าไม่เกิดศึกภายนอก ก็ต้องเกิดสงครามกลางเมือง ซึ่งถ้าไม่มีทางจะแก้ไขอย่างอื่น ก็จะต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่งในสองทางนี้ พวก

นาซีซึ่งได้คะแนนมากในรัฐสภา ก็เตรียมมาคอยนั่งแท่นอยู่แล้ว และพวกนี้เป็นพวกที่จะไม่ยอมใช้หนี้ แล้วก็จะต้องเกิดสงคราม หลักเศรษฐวิทยามีอยู่ชัดว่า ถ้าการเศรษกิจตกต่ำและติดขัดเข้าจริง ๆ จนไม่รู้จะทำอย่างไรแล้ว เมื่อนั้นมนุษย์ก็จะต้องแย่งอาหารกันกิน และต้องฆ่ากันให้ตายลงไปเสียบ้าง ให้เหลือคนน้อยและมีของกินมากพอ แล้วก็ตั้งต้นทำงานกันใหม่ ข้อนี้เป็นการแน่นอน ถ้าโลกไม่แก้เศรษฐกิจตกต่ำให้หายไปได้ โลกก็จะต้องจลาจล

เรามีทางออกอยู่ทางเดียวในเวลานี้ คือยกเลิกหนี้สินระหว่างประเทศกันเสียให้หมด ก็จะเป็นอย่างนายลอยยอร์ชว่า "ทุก ๆ ประเทศจะมั่งคั่งกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้" เพราะเมื่อไม่มีกังวลในการใช้หนี้ ต่างประเทศก็ต่างจะตั้งหน้าทำมาหากิน เหมือนหนึ่งว่าตั้งต้นชีวิตใหม่ แต่การยกเลิกหนี้สินระหว่างประเทศนี้ ก็ดูเป็นการสร้างวิมานในอากาศ เพราะพวกเจ้าหนี้จะไม่ยอม เมื่อครั้งประธานาธิบดีฮูเวอร์ออกความเห็นให้งดใช้หนี้ ๑ ปี ฝรั่งเศสก็คัดค้านอย่างสุดเสียง เพราะความกลัวอย่างเดียวว่า ถ้าเยอรมันงดการใช้หนี้ ๑ ปี เยอรมันจะมีเงินทองที่จะตั้งต้นรบกับฝรั่งเศสใหม่ ความกลัวนั้นก็มีเหตุผลอยู่บ้าง แต่ถ้าไม่ยอมให้งด สงครามก็อาจมีขึ้นได้เหมือนกัน เพราะเมื่อเยอรมันใช้ไม่ได้ เขาก็ไม่ใช้และพากันยอมตาย คราวนี้สงครามก็ยิ่งจะ

โหดร้ายกลายเป็นสงครามบ้าเลือด ผลร้ายจะไม่มีเพียงเท่านั้น ผลร้ายยังจะแผ่ไพศาลผุดออกจากเหตุการณ์ระหว่างประเทศ มากลายเป็นเหตุการณ์ส่วนตัวบุคคลเข้าได้ ประเทศใดไม่เกิดสงครามเรื่องหนี้สินระหว่างประเทศ ก็จะมาเกิดสงครามกลางเมืองเรื่องหนี้สินระหว่างบุคคล คือพวกลูกหนี้จะไม่ใช้ จะทำอะไรก็ทำ ถ้าเป็นดังนี้โลกจะจลาจลทั่วพื้นพิภพไปหรือไม่

จริงอยู่ การยกเลิกหนี้สินระหว่างประเทศให้เด็ดขาด อาจจะเป็นการรุนแรงและอยุตติธรรมเกินไป ยังมีวิธีที่จะทำให้อ่อนกว่านั้นได้ โดยที่งดใช้หนี้ระหว่างประเทศทั้งต้นทุนทั้งดอกเบี้ยเสียสัก ๕ ปี ปล่อยให้ทำมาหากินและบำรุงบ้านเมืองกันให้อยู่ดีเสียก่อน เมื่อครบ ๕ ปีแล้วจึงค่อยตั้งต้นใช้หนี้กันใหม่ ถ้าทำอย่างนี้ได้ เศรษฐภัยจะสงบลงได้ทันที และอาการหนักของโลกก็จะกลับฟื้น ทำไมไม่ลองทำเช่นนี้กันดูบ้าง เมื่อไม่มีประตูออกทางไหน ก็ต้องพังให้ออกไปทางหนึ่ง ดีกว่าจะปล่อยให้ระเบิดขึ้น.

๑๙. ความไม่สงบในอินเดีย

(คัดจากไทยใหม่ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

ถึงแม้ว่าโลกกำลังต่อสู้กับปัญหาเศรษฐกิจ และทางประเทศปลายบูรพทิศกำลังเต็มไปด้วยหมอกควันแห่งการสงคราม

ในลุ่มน้ำสินธุและคงคาก็คงมีความไม่สงบ ต้องจับกุมและฆ่าฟันกันอยู่เรื่อย ๆ การเมืองของอินเดียจัดเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่ง และการที่เราจะเข้าใจปัญหาการเมืองอินเดียให้ดีได้ เราจะต้องย้อนหลังกลับไประลึกถึงเหตุการณ์ที่เป็นมาโดยลำดับ

ตั้งแต่อังกฤษได้อินเดียไว้แล้ว อังกฤษก็จัดการปกครองอย่างแข็งมือ ซึ่งเป็นธรรมดาของการปกครองเมืองขึ้นจะทำหย่อนข้อไปนักก็ไม่ได้ แต่ถ้าเพียงแต่ปกครองโดยเข้มงวดกวดขัน ชาวอินเดียซึ่งเป็นมุนีโดยกำเนิดบางทีจะทนทานอยู่ได้ แต่มีเหตุอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ชาวอินเดียไม่พอใจก็คือการถูกดูหมิ่นในเรื่องผิว เรื่องนี้อาจไม่ใช่ความผิดของรัฐบาลอังกฤษเลย แต่เป็นความผิดของคนอังกฤษโดยทั่วไป ที่ดูหมิ่นชาวอินเดียว่าเลวทรามต่ำช้า คนอังกฤษทั่วไปไม่ได้สำเหนียกว่าอินเดียเป็นชาติที่ถือศักดิ์ถือชั้นมากที่สุดในโลก ไม่มีอะไรจะทำให้ชาวอินเดียขุ่นเคืองมากกว่าที่ถูกดูหมิ่นในเรื่องผิว และความไม่พอใจนั้นเอง ที่ทำให้ชาวอินเดียพร้อมใจกันตั้งที่ประชุมสำหรับชาติของอินเดีย (National Indian Congress) ขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๔๒๘

ที่ประชุมสำหรับชาติของอินเดีย ได้ตั้งขึ้นที่บอมเบย์ และมีการประชุมกันที่เมืองนั้นเป็นครั้งแรกในพ.ศ. ๒๔๒๘ ต่อมาก็ไปประชุมกันที่กัลกัตตา มัทราษฎร์บ้าง กลับไปประชุมที่บอม

เบย์บ้าง เมื่อแรกตั้งขึ้นมีสมาชิกเพียง ๗๐ คน แต่ชั่วในเวลา ๕ ปีมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนถึง ๒,๐๐๐ คน พวกสมาชิกโดยมากก็เป็นทนายความ และได้รับความศึกษาอย่างแบบอังกฤษ แบบแผนการประชุมก็ดำเนินตามอย่างปาร์เลียเมนต์ของอังกฤษ ซ้ำการโต้เถียงในที่ประชุมนั้นเอง ก็พูดอังกฤษเสียด้วย การทำดังนี้ ก็เพื่อให้เห็นว่าคนอินเดียชั้นที่ได้รับความศึกษา มีความเจริญดีเท่ากับคนอังกฤษเหมือนกัน นอกจากนั้นพวกนี้ยังตั้งหนังสือพิมพ์ที่ออกเป็นภาษาอังกฤษอีกหลายฉะบับ และให้ชื่ออย่างอังกฤษเช่น อินเดียสเปกเตเตอร์, วอยซ์ออฟอินเดีย, ฮินดูแปตริโอต ฯ

ความอุบัติขึ้นแห่งที่ประชุมสำหรับชาติอินเดีย กับความเจริญขึ้นในการศึกษาของคนอินเดีย กระทำให้อังกฤษต้องรัดกุมอินเดียให้แน่นมือยิ่งขึ้น ผู้ที่มาจัดการปกครองอย่างเฉียบขาดคือ หลอดเคอร์ซัน ผู้ได้ดำรงตำแหน่งอุปราชอินเดียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ ถึงพ.ศ. ๒๔๔๘ หลอดเคอร์ซันเป็นผู้ทำให้อำนาจของอังกฤษในอินเดียขึ้นสู่ขั้นสูงสุดและก็สูงสุดอยู่เพียงนั้น ต่อมานั้นอำนาจของอังกฤษก็นับวันจะลดลง ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งคืออานุภาพของรัสเซียได้แผ่เข้ามาในอินเดียอย่างเงียบ อังกฤษเองแทบจะไม่รู้สึก เมื่อเร็ว ๆ นี้เราได้เห็นข่าวโทรเลขว่า อังกฤษเชื่อว่าการจลาจลในอินเดียนั้น มีขึ้นเพราะรัสเซียยุยงส่งเสริม

และรัฐบาลอังกฤษจะต้องเจรจาเรื่องนี้กับรัสเซียให้แตกหัก เรื่องรัสเซียยุยงส่งเสริมอินเดียให้แข็งข้อต่ออังกฤษนั้น อังกฤษจะพึ่งมารู้เดี๋ยวนี้ หรือจะรู้สึกมาตั้งแต่เมื่อไรแล้วก็ตาม ความจริง อานุภาพของรัสเซียแผ่เข้ามาในอินเดียตั้งหลายปีก่อนมหาสงคราม ประการหนึ่งการที่ญี่ปุ่นรบชะนะรัสเซียย่อมเป็นพิศูจน์ให้อินเดียเห็นความเจริญของชาวอาเซียว่าสามารถเอาชะนะชาวยุโรปได้ อีกประการหนึ่ง การกระทำของพลเมืองรัสเซียในชั้นหลังได้กลายเป็นตัวอย่างเหมือนหนึ่งโรคติดต่อแผ่ซ่านเข้ามาในอินเดีย ในพ.ศ. ๒๔๕๑ ได้มีการหยุดงานและก่อการวุ่นวายทั้งลูกระเบิดโดยลักษณะอันเดียวกับที่คนรัสเซียได้ทำมาแล้วในประเทศรัสเซีย และตั้งแต่นั้น สันติภูมิของอินเดียก็กลายเป็นประเทศแห่งความวุ่นวายเรื่อย ๆ มา

เมื่อเกิดการณ์เช่นนี้ ทางรัฐบาลอังกฤษก็มองเห็นว่าจะต้องทำอะไรให้เป็นทางเอาใจอินเดียไว้บ้าง ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ สมเด็จพระเจ้ายอร์ช ราชาแห่งกรุงอังกฤษ อุตส่าห์เสด็จมาอินเดีย และกระทำพิธีราชาภิเศกเป็นมหาราชอินเดียที่เมืองเดลี เวลาทำการราชาภิเศกพระเจ้ายอร์ชถึงกับทรงเครื่องแบบโมกุลมหากษัตริย์เก่าของอินเดีย ดังที่เราได้เคยเห็นพระรูปชะนิดนี้อยู่ตามร้านแขกในกรุงเทพฯ เราบ่อย ๆ และในคราวนั้นเองที่ได้ย้ายที่ทำการของรัฐบาลกลางแห่งอินเดียจากเมืองกัลกัตตาไปตั้งที่เดลี

ในเวลาทำพิธีราชาภิเศก สมเด็จพระเจ้ายอร์ชก็ได้ประทานพระราชดำรัสให้ชาวอินเดียมีหวังที่จะปกครองตัวเอง โดยอังกฤษจะให้อิสสรภาพแก่อินเดียในภายหน้า

ราชจริยาของพระเจ้ายอร์ชในเรื่องนี้มีผลดีมาก เพราะต่อมาจากนั้นอีก ๓ ปี มหาสงครามก็ระเบิดขึ้นในยุโรป ถ้าสมเด็จพระเจ้ายอร์ชมิได้เสด็จมาทำกิจอันงดงามนั้นไว้ในอินเดีย บางทีอินเดียจะกบฏเอาตัวรอดเสียตั้งแต่ครั้งนั้น แต่อินเดียเรียบร้อยยังซ้ำได้ทำประโยชน์เป็นกำลังสำคัญแก่อังกฤษ โดยที่อังกฤษได้พึ่งกำลังทหารของอินเดียตั้ง ๙๙๕,๐๐๐ คน ที่เอาเข้าไปรบในมหาสงคราม การที่อังกฤษมีไชยในเมโสโปเตเมีย ก็ด้วยกำลังทหารอินเดียแท้ๆ ชาวอินเดียได้สละเลือดเนื้อและแสดงความจงรักภักดีต่ออังกฤษอย่างน่าเห็นใจในมหาสงคราม ก็โดยหวังจะได้สิทธิปกครองตัวเอง

การที่อินเดียได้แสดงความจงรักภักดีต่ออังกฤษเป็นอย่างมากในมหาสงครามนั้น ก็โดยหวังว่าจะได้รับรางวัลคือการปกครองตนเองซึ่งชาวอินเดียต้องการอยู่หนักหนา ครั้นเมื่อเสร็จมหาสงครามแล้ว สัญญาแวร์ไซย์ได้ยกบรรดาเมืองขึ้นของเยอรมันออกจากอำนาจเยอรมันทั้งหมด การยกออกจากเยอรมันนั้น ตามทางการก็ประสงค์ให้ดินแดนเหล่านั้นเป็นอิสสระ แต่เพราะเหตุที่ยังไม่ไว้ใจว่าเมืองเหล่านั้นจะปกครองตนเองได้ จึงได้แบ่งปัน

มอบหน้าที่ให้มหาประเทศช่วยดูแลเรียกว่า อาณัติไม่ใช่เมืองขึ้น สันนิบาตชาติคอยดูแลอีกส่วนหนึ่ง และเป็นที่เข้าใจกันว่า ถ้าประเทศเหล่านั้นปกครองตัวเองได้เมื่อไร มหาประเทศทั้งหลายก็จะต้องปล่อย ก็เมื่อเมืองขึ้นของฝ่ายแพ้ยังมีหวังว่าจะได้เป็นอิสสระ เมืองขึ้นของฝ่ายชะนะซึ่งได้ลงแรงเลือดเนื้อไปเป็นอันมากกลับจะไม่มีหวังดังนี้ ก็ดูไม่สมควร ข้อนี้เองที่นักการเมืองของอินเดียยกขึ้นเป็นเหตุสำคัญที่ร้องขออิสสระภาพหรืออย่างน้อยก็ให้มีปาเลียเมนต์ของอินเดีย อีกส่วนหนึ่งต่างหาก ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๑ มา อินเดียได้ร้องขอในเรื่องนี้อย่างแข็งแรง เมื่อรัฐบาลอังกฤษไม่ยินยอม การจลาจลก็บังเกิดขึ้น ในเดือนมีนาคมก็เกิดเหตุใหญ่ขึ้นที่เดลี ต่อมาไม่ช้าก็มายุ่งที่บอมเบย์ ในวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๒ ชาวเมืองละฮอร์ได้ลุกเป็นกบฏทั้งเมือง ขับไล่พวกอังกฤษออกหมด เมืองละฮอร์ก็ตกอยู่ในมือของพวกกบฏตลอดมาเวลา ๓ วัน และในวันที่ ๑๐ เมษายนนั้นเอง ที่เมืองอมริตสาร์ซึ่งเป็นปูชนียนครของพวกแขกซิก ก็เกิดการจลาจลเผาศาลาว่าการนครบาล, สถานีรถไฟ, ธนาคาร และทำลายทางรถไฟเสียเป็นอันมาก

แต่พอถึงวันที่ ๑๓ เมษายน. วันที่ ๑๓ ซึ่งเป็นวันไม่ดีสำหรับอินเดียด้วยเหมือนกัน, กองทัพอังกฤษในบัญชาของนายพลไดเยอร์ก็มาทำการปราบกบฏ ซึ่งปรากฏในรายงานของอังกฤษเองว่า

มีคนอินเดียตาย ๓๗๙ คนและบาดเจ็บราว ๑๒๐๐ คน การจลาจลก็สงบไป แต่เสียงร้องคัดค้านก็มีขึ้นทั่วประเทศอินเดีย จนกระทั่งเซอร์ระพินทรนาถตะกอร์ กวีเอกในสมัยปัจจุบันของอินเดีย ซึ่งเป็นนักปราชญ์มากกว่านักการเมืองและได้รับความยกย่องจากอังกฤษให้เป็น "เซอร์" ขอให้คืนยศ "เซอร์" กลับให้อังกฤษ โดยไม่ประสงค์จะดำรงยศอันนี้ต่อไป และตั้งแต่นั้นมาก็มีเรื่องยุ่งยากจลาจลเรื่อยมา ในเดือนมกราคม พ.ศ.๒๔๖๒ กรรมกรในบอมเบย์สองแสนคนพากันหยุดงาน ความวุ่นวายก็คงมีกะเส็นกะสายเรื่อยๆ มา และในขณะที่สภาพการณ์ของอินเดียเป็นอยู่ดังนี้ ฉากละครของอินเดียก็เปิดออกอีกชั้นหนึ่ง ละครตัวสำคัญของอินเดียอีกคนหนึ่งก็แสดงตนออกมาเด่น คือ มหาตมะคานที

มหาตมะคานทีได้รับการศึกษาอย่างแบบอังกฤษ จนเป็นเนติบัณฑิตอังกฤษ แต่บุคคลผู้นี้ก็เป็นอังกฤษฉะเพาะในการศึกษา ตัวเองยังภักดีต่อศาสนาฮินดูอย่างเต็มที่ และมีน้ำใจเป็นชาวอินเดียอยู่ทุกขุมขน วิธีการของมหาตมะคานทีเป็นวิธีใหม่ คือห้ามก่อการจลาจล การประทุษร้ายทุกอย่าง ให้ต่อสู้ด้วยความสงบ ใช้วิธีดื้ออย่างเดียว ไม่ให้กระทำร้าย แต่ในที่สุดมหาตมะคานทีเองก็ห้ามการกระทำร้ายไม่ได้ ใน พ.ศ.๒๔๖๔ ปรินซ์ออฟเวลส์มกุฎราชกุมารอังกฤษเสด็จมาอินเดีย พอเสด็จขึ้นท่า

บอมเบย์ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ก็เกิดการโกลาหลอลหม่านในจำพวกคนงาน คานที่ต้องออกเสียงห้ามปรามมิให้ก่อความวุ่นวาย พอคานที่ห้ามชาวอินเดียก็เชื่อฟังอย่างจริงจัง เวลาปรินซ์ออฟเวลส์เสด็จถึงกัลกัตตา (วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๔) ไม่มีแขกในถนนเลยจนคนเดียว ทั้งฮินดูทั้งอิสลามพากันซ่อนตัวอยู่ในบ้านหมด ไม่มีใครยอมออกมาต้อนรับคำนับพระราชาธิราชในภายหน้าของเขาเลยแม้แต่คนเดียว

ส่วนตัวคานทีเอง ก็คงทำความพยายามในการกู้อิสสรภาพ คานทีมีความรู้เท่าเทียมอังกฤษ เพราะได้เคยอบรมในประเทศอังกฤษ เช่นเดียวกับพระนเรศวรมหาราชผู้กู้อิสสรภาพของเรา มีความรู้เท่าทันพะม่า เพราะได้เคยทรงรับความอบรมในเมืองพะม่า แต่ในการกู้อิสสรภาพของพระนเรศวรมหาราชของเรานั้น พระองค์ทรงใช้อาวุธ แต่คานทีใช้ปาก วิธีการของคานทีที่พยายามรักษาความสงบก็ไม่เป็นไปได้โดยราบรื่น เพราะคานทีไม่สามารถจะไปห้ามคนตั้งร้อยล้านคนมิให้เดือดร้อน ความเดือดร้อนของมนุษย์ย่อมมีขึ้นง่าย ๆ และในที่สุดมหาตมะคานทีเองก็ต้องรับโทษถูกจำขัง เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๔๖๔ ครั้งหนึ่ง และเวลานี้ยังถูกจำขังอยู่อีก

ตามที่กล่าวมาแล้ว เห็นได้ว่าชาวอินเดียได้พยายามอย่างยิ่งที่จะกู้อิสสรภาพของตัว แต่อินเดียมีเครื่องถ่วงอันสำคัญในการ

ที่มีศาสนา ๒ ศาสนาอยู่ในประเทศอันเดียวกัน พวกฮินดูกับอิสลามไม่มีวันที่จะกลมเกลียวกันได้ วิธีการของมหาตมะคานที่ก็พยายามจะให้ศาสนิกชนทั้ง ๒ ฝ่ายกลมเกลียวกัน แต่จนบัดนี้ก็ยังไร้ผล การจลาจลอันรุนแรงที่เกิดขึ้นเมื่อ ๒-๓ วันนี้ ก็เพราะชาวอินเดียประทุษร้ายกันเอง ถ้าเมื่อไรพวกฮินดูกับอิสลามกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เมื่อนั้นอินเดียจะหลุดพ้นจากอำนาจอังกฤษ แต่เมื่อไรฮินดูกับอิสลามจะกลมเกลียวกัน ปัญหาข้อนี้มีคนตอบว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นใหม่ในอินเดีย.

หอสมุดแห่งชาติ
๑๔ ก.พ. ๒๕๑๕
กรมศิลปากร

แก้คำผิด

กรมศิลปากร ขอแก้คำผิดในหนังสือรัตนาวลี ที่พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอภันตรีปชา ดั่งต่อไปนี้.

หน้า ฆ บันทัดที่ ๗ คำว่า พระองค์เจ้าชายสมัยวุฒิวโรดม ขอแก้เป็น พระองค์เจ้าชายเขจรจิรประดิษฐ และในหน้าเดียวกันนี้ บันทัดที่ ๘ คำว่า ๑ ปี ขอแก้เป็น ๓ เดือน

หน้า ฉ บันทัดที่ ๑๗ คำว่า พอพระราชหฤทัย ขอแก้เป็น พอพระทัย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร
นายถิม หงศ์ลดารมภ์ ผู้จัดการการเงิน
นายสนั่น ตันบุญยืน ผู้พิมพ์โฆษณา
วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘